

**PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA SZKÓŁ
PODSTAWOWYCH I GIMNAZJÓW**

Nadrzędnym celem działań edukacyjnych szkoły jest wszechstronny rozwój ucznia. Edukacja szkolna polega na harmonijnym realizowaniu przez nauczycieli zadań w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności i wychowania. Zadania te tworzą wzajemnie uzupełniające się i równoważne wymiary pracy każdego nauczyciela.

Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności:

- 1) naukę poprawnego i swobodnego wypowiedzania się, pisanie i czytanie ze zrozumieniem, w tym w językach obcych,
- 2) poznawanie wymaganych pojęć i zdobywanie rzetelnej wiedzy na poziomie umożliwiającym co najmniej kontynuację nauki na następnym etapie kształcenia,
- 3) dochodzenie do rozumienia, a nie tylko do pamięciowego opanowania przekazywanych treści,
- 4) rozwijanie zdolności dostrzegania różnego rodzaju związków i zależności (przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych, czasowych i przestrzennych),
- 5) rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego,
- 6) przekazywanie wiadomości przedmiotowych w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie,
- 7) poznawanie zasad rozwoju osobowego i życia społecznego,
- 8) poznawanie dziedzictwa kultury narodowej postrzeganej w perspektywie kultury europejskiej.

W szkole uczniowie kształcą swoje umiejętności wykorzystywania zdobywanej wiedzy, aby w ten sposób lepiej przygotować się do pracy w warunkach współczesnego świata. Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności:

- 1) planowania, organizowania i oceniania własnej nauki, przyjmowania za nią coraz większej odpowiedzialności,
- 2) skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym, językami obcymi oraz przygotowania do publicznych wystąpień,

- 3) efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm,
- 4) rozwiązywania problemów w sposób twórczy,
- 5) poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się technologią informacyjną,
- 6) odnoszenia do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenia potrzebnych doświadczeń i nawyków,
- 7) rozwijania sprawności umysłowych oraz osobistych zainteresowań,
- 8) przyswajania sobie metod i technik negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów społecznych.

Nauczyciele w pracy wychowawczej, wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, zmierzają do tego, aby uczniowie w szczególności:

- 1) znajdowali w szkole środowisko wszechstronnego rozwoju osobowego (w wymiarze intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym, duchowym),
- 2) rozwijali w sobie dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie,
- 3) mieli świadomość życiowej użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów nauczania, jak i całej edukacji na danym etapie,
- 4) stawali się coraz bardziej samodzielni w dążeniu do dobra w jego wymiarze indywidualnym i społecznym, godząc dążenie do dobra własnego z dobrem innych, odpowiedzialność za siebie z odpowiedzialnością za innych, wolność własną z wolnością innych,
- 5) poszukiwali, odkrywali i dążyli na drodze rzetelnej pracy do osiągnięcia celów życiowych i wartości ważnych dla odnalezienia własnego miejsca w świecie,
- 6) uczyli się szacunku dla dobra wspólnego jako podstawy życia społecznego oraz przygotowywali się do życia w rodzinie, w społeczności lokalnej i w państwie,
- 7) przygotowywali się do rozpoznawania wartości moralnych, dokonywania wyborów i hierarchizacji wartości oraz mieli możliwość doskonalenia się,
- 8) kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętność słuchania innych i rozumienia ich poglądów; umieli współdziałać i współtworzyć w szkole wspólnotę nauczycieli i uczniów.

Nauczyciele, mając na uwadze osobowy rozwój ucznia, współdziałają na rzecz tworzenia w świadomości uczniów zintegrowanego systemu wiedzy, umiejętności i postaw. Ma to szczególne zastosowanie w kształceniu zintegrowanym.

Integracji wiedzy nauczanej w szkole na różnych etapach kształcenia służy wprowadzenie kształcenia zintegrowanego w klasach I - III szkoły podstawowej oraz ścieżek edukacyjnych.

Działalność edukacyjna szkoły jest określona przez:

- 1) szkolny zestaw programów nauczania, który uwzględniając wymiar wychowawczy, obejmuje całą działalność szkoły z punktu widzenia dydaktycznego,
- 2) program wychowawczy szkoły, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów, realizowany przez nauczycieli,
- 3) program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Szkolny zestaw programów nauczania, program wychowawczy szkoły oraz program profilaktyki tworzą spójną całość. Ich przygotowanie i realizacja są zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela.

Obok zadań wychowawczych i profilaktycznych nauczyciele wykonują również działania opiekuńcze odpowiednio do istniejących potrzeb.

Konieczne jest podejmowanie przez nauczycieli działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów.

Edukacja szkolna przebiega w następujących etapach edukacyjnych dostosowanych do okresów rozwojowych dziecka:

- 1) etap I - klasy I-III szkoły podstawowej,
- 2) etap II - klasy IV-VI szkoły podstawowej,
- 3) etap III - gimnazjum.

Ilekroć w załączniku jest mowa o:

- 1) zajęciach edukacyjnych - należy przez to rozumieć zajęcia o charakterze dydaktyczno-wychowawczym, w toku których odbywa się nauczanie przedmiotów (bloków przedmiotowych), kształcenie zintegrowane lub realizacja ścieżek edukacyjnych,

- 2) ścieżce edukacyjnej - należy przez to rozumieć zestaw treści i umiejętności o istotnym znaczeniu poznawczym i wychowawczym, których realizacja może odbywać się w ramach nauczania przedmiotów lub w postaci odrębnych zajęć,
- 3) etapie edukacyjnym - należy przez to rozumieć odpowiedni okres kształcenia o wyróżnionych celach, stanowiący całość dydaktyczną,
- 4) kształceniu zintegrowanym - należy przez to rozumieć system nauczania w klasach I - III szkoły podstawowej.

SZKOŁA PODSTAWOWA I i II ETAP EDUKACYJNY

Nauczyciele w szkole podstawowej dostosowują sposób przekazywania odpowiedniej wiedzy, kształtowania umiejętności i postaw uczniów do naturalnej w tym wieku aktywności dzieci, umożliwiają im poznawanie świata w jego jedności i złożoności, wspomagają ich samodzielność uczenia się, inspirują je do wyrażania własnych myśli i przeżyć, rozbudzają ich ciekawość poznawczą oraz motywację do dalszej edukacji.

Edukacja w szkole podstawowej, wspomagając rozwój dziecka jako osoby i wprowadzając je w życie społeczne, ma na celu przede wszystkim:

- 1) prowadzić dziecko do nabywania i rozwijania umiejętności wypowiedzania się, czytania i pisania w języku ojczystym i w języku obcym, wykonywania elementarnych działań arytmetycznych, posługiwania się prostymi narzędziami i kształtowania nawyków społecznego współżycia,
- 2) rozwijać poznawcze możliwości uczniów, tak aby mogli oni przechodzić od dziecięcego do bardziej dojrzałego i uporządkowanego rozumienia świata,
- 3) rozwijać i przekształcać spontaniczną motywację poznawczą w motywację świadomą, przygotowywać do podejmowania zadań wymagających systematycznego i dłuższego wysiłku intelektualnego i fizycznego,
- 4) rozbudzać i rozwijać wrażliwość estetyczną i moralną dziecka oraz jego indywidualne zdolności twórcze,
- 5) umacniać wiarę dziecka we własne siły i w zdolność osiągania wartościowych i trudnych celów,

- 6) rozwijać zdolność odróżniania świata rzeczywistego od wyobrażonego oraz postaci historycznych od fantastycznych,
- 7) kształtować potrzeby i umiejętności dbania o własne ciało, zdrowie i sprawność fizyczną; wyrabiać czujność wobec zagrożeń dla zdrowia fizycznego, psychicznego i duchowego, kształtować nawyki i umiejętności związane z bezpiecznym uczestnictwem w ruchu drogowym,
- 8) rozwijać umiejętności dziecka poznawania siebie oraz otoczenia rodzinnego, społecznego, kulturowego, technicznego i przyrodniczego dostępnego jego doświadczeniu,
- 9) wzmacniać poczucie tożsamości kulturowej, historycznej, etnicznej i narodowej,
- 10) stwarzać warunki do rozwoju wyobraźni i ekspresji werbalnej, plastycznej, muzycznej i ruchowej, zapewniać warunki do harmonijnego rozwoju fizycznego i psychicznego oraz zachowań prozdrowotnych,
- 11) zapewniać opiekę i wspomagać rozwój dziecka w przyjaznym, bezpiecznym i zdrowym środowisku w poczuciu więzi z rodziną,
- 12) uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans,
- 13) stwarzać warunki do rozwijania samodzielności, obowiązkowości, podejmowania odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie,
- 14) stwarzać warunki do indywidualnego i grupowego działania na rzecz innych.

W szkole podstawowej szczególnie ważne jest stwarzanie przyjaznej atmosfery i pomaganie dziecku w dobrym funkcjonowaniu w społeczności szkolnej.

I ETAP EDUKACYJNY

klasy I – III

KSZTAŁCENIE ZINTEGROWANE

Kształcenie na tym etapie jest łagodnym przejściem od wychowania przedszkolnego do edukacji prowadzonej w systemie szkolnym. Ma ono charakter zintegrowany.

Zajęcia edukacyjne prowadzi nauczyciel (nauczyciele) według ustalonego przez siebie planu, dostosowując czas zajęć i przerw do aktywności uczniów.

Nauczyciel (nauczyciele) układa zajęcia w taki sposób, aby zachować ciągłość nauczania i doskonalenia podstawowych umiejętności.

Wskazane jest takie organizowanie procesu dydaktyczno - wychowawczego, aby w każdym dniu wystąpiły zajęcia ruchowe, których łączny tygodniowy wymiar wynosi co najmniej 3 godziny. Wskazane jest również, aby w każdym tygodniu wystąpiły zajęcia z języka obcego nowożytnego, których łączny tygodniowy wymiar wynosi 2 godziny.

Nauka języka obcego nowożytnego rozpoczyna się od stopniowego rozwijania rozumienia ze słuchu i reagowania na język gestem lub słowem. Następnie wprowadzana jest sprawność mówienia przez powtarzanie pojedynczych zdań i zwrotów. Elementy czytania, a później pisania, wprowadzane są na poziomie wyrazu i zdania.

C e l e e d u k a c y j n e

Wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju ucznia, w tym szczególnie:

- 1) umiejętności służących zdobywaniu wiedzy (czytania, pisania i liczenia),
- 2) przygotowania do nauki języków obcych na kolejnych etapach edukacyjnych,
- 3) umiejętności nawiązywania i utrzymywania poprawnych kontaktów z innymi dziećmi, dorosłymi, z osobami niepełnosprawnymi, przedstawicielami innej narodowości i rasy,
- 4) poczucia przynależności do społeczności szkolnej, środowiska lokalnego, regionu i kraju,
- 5) umiejętności działania w różnych sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych,
- 6) nawyków i umiejętności związanych z bezpiecznym uczestnictwem w ruchu drogowym,
- 7) rozbudzania potrzeby kontaktu z przyrodą.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Uświadamianie uczniom, że wspólnoty takie jak: rodzina, środowisko lokalne i ojczyzna stanowią wielką wartość w życiu każdego człowieka i że każdy ma wobec tych wspólnot obowiązki.
2. Uczenie zwyczajów, obyczajów i właściwych zachowań w środowisku rodzinnym, wobec kolegów szkolnych i nauczycieli.
3. Uświadamianie uczniom zwyczajów, obyczajów i zachowań właściwych dla przedstawicieli kultury obszaru nauczanego języka obcego.

4. Uczenie właściwych zachowań w sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu uczniów, w tym właściwych zachowań w ruchu drogowym.
5. Uczenie właściwych zachowań w stosunku do zwierząt i otaczającej przyrody.
6. Rozpoznawanie poziomu sprawności warunkującego opanowanie przez uczniów podstawowych umiejętności: czytania, pisania i liczenia; odpowiednio do tego prowadzenie ćwiczeń usprawniających.
7. Rozpoznawanie poziomu sprawności warunkującego opanowanie przez uczniów podstawowych umiejętności: rozumienia ze słuchu, mówienia, czytania i pisania prostych zdań w języku obcym; odpowiednio do tego prowadzenie ćwiczeń usprawniających.
8. Zachęcanie uczniów do nauki języka obcego oraz rozwijanie świadomości językowej przez porównanie języka ojczystego i języków obcych.
9. Kształtowanie właściwych nawyków higienicznych.
10. Zapoznanie dzieci z polską i światową klasyczną literaturą dziecięcą, w tym z baśniami i legendami w języku obcym.

Treści nauczania

Edukacja na tym etapie obejmuje następujące treści nauczania i działania edukacyjne:

- 1) dom rodzinny - dziecko jako członek rodziny,
- 2) szkoła - dziecko jako uczeń, kolega, przyjaciel; normy postępowania związane z tymi rolami,
- 3) miejscowość, życie jej mieszkańców,
- 4) przyroda w otoczeniu dziecka,
- 5) ojczyzna- symbole i święta narodowe; baśnie i legendy narodowe,
- 6) obrazy z przeszłości (własnej rodziny, szkoły, miejscowości),
- 7) zabawy, zajęcia, przygody dzieci,
- 8) obrazy z życia dzieci w innych krajach, w szczególności w kraju nauczanego języka obcego,
- 9) wybrane wytwory kultury, sztuki, techniki,
- 10) rozmowy,
- 11) swobodne i spontaniczne wypowiedzi uczniów,
- 12) podstawowe zwroty w języku obcym związane z czynnościami dnia codziennego,
- 13) opowiadanie i opisywanie,
- 14) recytowanie wierszy i prozy,

- 15) zabawy i gry dramowe, teatralne,
- 16) uważne słuchanie wypowiedzi innych,
- 17) odbiór programów radiowych i telewizyjnych,
- 18) słuchanie baśni, opowiadań i legend, w tym z własnego regionu, jako inspiracji do słownego i pozasłownego wyrażania treści i przeżyć,
- 19) czytanie głośne sylab, wyrazów, zdań i tekstów,
- 20) czytanie ciche ze zrozumieniem,
- 21) różne źródła informacji i technologii informacyjnej, w tym korzystanie z czytelnicy i biblioteki szkolnej,
- 22) pisanie liter, łączenie liter w sylaby, pisanie wyrazów, zdań,
- 23) przepisywanie wyrazów, zdań, tekstów, powiązane z ich uzupełnianiem i przekształcaniem,
- 24) pisanie swobodnych tekstów, życzeń, zaproszeń, listów, opowiadań i opisów,
- 25) pisanie z wykorzystaniem elementarnych zasad pisowni,
- 26) liczenie (przeliczanie przedmiotów, niezależność liczby przedmiotów od sposobów ich przeliczania, porównywanie liczebności zbiorów), zapisywanie liczb w zakresie 1000, stopniowe rozszerzanie zakresu do 10 000,
- 27) działania na liczbach:
  - a) dodawanie i odejmowanie pamięciowe w zakresie 100, mnożenie i dzielenie liczb w zakresie tabliczki mnożenia,
  - b) sprawdzanie wyniku odejmowania za pomocą dodawania i wyniku dzielenia za pomocą mnożenia,
- 28) mierzenie długości, szerokości, wysokości przedmiotów oraz ich odległości z użyciem różnych jednostek i miarek; stosowanie jednostek: centymetr, metr (bez zamieniania jednostek w obliczeniach),
- 29) ważenie przedmiotów i odmierzanie płynów z użyciem jednostek: dekagram, kilogram (użycie pojęcia: pół kilograma), odmierzanie płynów za pomocą szklanki, butelki, garnka (użycie pojęć: pół i ćwierć litra),
- 30) obliczenia pieniężne w zakresie 100 zł,
- 31) kalendarz:
  - a) nazywanie dni tygodnia i miesięcy oraz znajomość ich kolejności,
  - b) odczytywanie i zapisywanie czasu w systemie 12- i 24-godzinnym,
  - c) stosowanie pojęć: minuta, godzina, pół godziny,
  - d) zapisywanie i porządkowanie chronologiczne dat (dni i miesiące),

- e) odczytywanie i zapisywanie liczb rzymskich od I do XII,
  - f) wykonywanie prostych obliczeń kalendarzowych (w zakresie pełnych miesięcy) i zegarowych (w zakresie pełnych godzin),
- 32) mierzenie temperatury, odczytywanie wskazań termometru bez posługiwania się liczbami ujemnymi,
- 33) rozwiązywanie łatwych równań jednodziałaniowych z niewiadomą w postaci okienka (bez przenoszenia na drugą stronę),
- 34) rozwiązywanie zadań tekstowych wymagających wykonania jednego działania (w tym zadań na porównywanie różnicowe i zadań dotyczących ilości, ceny i wartości),
- 35) figury geometryczne:
- a) mierzenie długości odcinków i rysowanie za pomocą linijki odcinków o danej długości,
  - b) rozpoznawanie i nazywanie trójkąta, kwadratu, prostokąta i koła,
  - c) mierzenie długości boków (w pełnych centymetrach) i obliczanie obwodu trójkąta, kwadratu, prostokąta,
- 36) obserwowanie zjawisk i procesów przyrodniczych, mówienie o nich,
- 37) formy ochrony środowiska przyrodniczego w najbliższej okolicy,
- 38) poznanie własnego ciała,
- 39) dbałość o zdrowie, higiena własna i otoczenia,
- 40) podobieństwa i różnice między ludźmi, zrozumienie a tolerancja,
- 41) żywność i żywienie,
- 42) bezpieczeństwo w różnych miejscach i sytuacjach, zwłaszcza na drogach publicznych, rozpoznawanie zagrożeń i umiejętności zachowania się w przypadku zagrożenia,
- 43) poznawanie pracy w wybranych zawodach,
- 44) urządzenia techniczne powszechnego użytku (bezpieczne użytkowanie),
- 45) wykorzystanie materiałów (papier, drewno, tkanina, metal, tworzywa sztuczne, materiały przyrodnicze) w działalności manualnej,
- 46) organizacja pracy (planowanie, organizacja stanowiska, racjonalne wykorzystanie materiału i czasu),
- 47) działalność plastyczna uczniów w różnych materiałach, technikach i formach z wykorzystaniem tradycji regionalnych,
- 48) różnorodność dziedzictwa i poszukiwań w sferze kultury,
- 49) wielość środków komunikacji (język przestrzeni, koloru, ciała) oraz środków wyrazu plastycznego,

- 50) ekspresja i autoekspresja,
- 51) rozumienie, akceptacja i tolerancja dla innych wypowiedzi artystycznych,
- 52) kształtowanie otoczenia i form użytkowych,
- 53) krajobraz kulturowy,
- 54) brzmienie głosów, instrumentów muzycznych, dźwięk, rytm, tempo,
- 55) śpiew, gra na instrumentach, ruch z muzyką,
- 56) percepcja elementów akustyki środowiska człowieka, muzyki i utworów muzycznych,
- 57) gry i zabawy ruchowe, ćwiczenia terenowe, wędrówki piesze,
- 58) umiejętności ruchowe oraz ćwiczenia fizyczne korygujące postawę ciała,
- 59) przestrzeganie reguł w grach i zabawach ruchowych.

L e k t u r a

H.Ch. Andersen – Baśnie (wybór); Władysław Bełza – Kto ty jesteś? Polak mały!; Jan Brzechwa – Akademia Pana Kleksa; Wanda Chotomska – Legendy polskie; Maria Konopnicka – O krasnoludkach i sierotce Marysi (fragmenty); Hugh Lofting – Doktor Dolittle i jego zwierzęta; Astrid Lindgren – Dzieci z Bullerbyn; Kornel Makuszyński – 120 przygód Koziołka Matołka (księga I); Alan Aleksander Milne – Kubuś Puchatek; ks. Jan Twardowski – Patyki i patyczki; Julian Tuwim - wiersze dla dzieci: Lokomotywa, Słoń Trąbalski; inne wybrane utwory klasycznej literatury dziecięcej polskiej i światowej.

W szkołach, które organizują naukę języka mniejszości narodowej lub etnicznej albo języka regionalnego – języka kaszubskiego, język ten jest nauczany w ramach nauczania zintegrowanego. Treści nauczania w klasach I-III powinny być czerpane z podobnych kręgów tematycznych, jakie zostały określone powyżej, z uwzględnieniem kultury danej mniejszości narodowej lub etnicznej albo społeczności posługującej się językiem regionalnym – językiem kaszubskim.

Zajęcia z języka obcego powinny zawierać treści nauczania obejmujące podstawowe słownictwo odnoszące się do zakresów tematycznych realizowanych w kształceniu zintegrowanym.

II ETAP EDUKACYJNY

klasy IV-VI

Począwszy od II etapu edukacyjnego wprowadza się przedmioty i następujące ścieżki edukacyjne o charakterze wychowawczo - dydaktycznym:

- 1) edukacja czytelnicza i medialna,
- 2) edukacja ekologiczna,
- 3) edukacja prozdrowotna,
- 4) wychowanie do życia w społeczeństwie:
  - a) wychowanie do życia w rodzinie,
  - b) wychowanie regionalne - dziedzictwo kulturowe w regionie,
  - c) wychowanie patriotyczne i obywatelskie.

Dyrektor szkoły zapewnia uwzględnienie problematyki ścieżek edukacyjnych w szkolnym zestawie programów nauczania. Realizację ścieżek edukacyjnych zapewniają nauczyciele wszystkich przedmiotów, którzy do własnego programu włączają odpowiednio treści danej ścieżki.

Częściowej realizacji tych treści można dokonać w czasie odrębnych, modułowych, kilkugodzinnych zajęć. Dotyczy to zwłaszcza ścieżki edukacyjnej „Wychowanie do życia w społeczeństwie”. Nauczyciele wszystkich przedmiotów eksponują treści związane z edukacją na rzecz bezpieczeństwa, zwłaszcza w ruchu drogowym.

PRZEDMIOTY JĘZYK POLSKI

Człowiek zdobywa wiedzę przede wszystkim poprzez język. Nauczanie języka ojczystego tworzy fundament ogólnego rozwoju ucznia, jest pomocą w kształtowaniu osoby ucznia, stanowi główny punkt odniesienia całej edukacji szkolnej - wychowania i kształcenia. Za rozwój języka w mowie i piśmie (w tym za zasób pojęć, ortografię i estetykę zapisu) odpowiedzialni są wszyscy nauczyciele niezależnie od posiadanej specjalności.

C e l e e d u k a c y j n e

Wspomaganie umiejętności porozumiewania się uczniów i wprowadzanie ich w świat kultury, zwłaszcza przez:

- 1) kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania i pisanie w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych prywatnych i publicznych, a zwłaszcza ważnych dla życia w

państwie demokratycznym i obywatelskim; rozwijanie zainteresowania uczniów językiem jako składnikiem dziedzictwa kulturowego,

- 2) ujawnianie zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz językowych i czytelniczych umiejętności uczniów po to, aby wyznaczać stosowne dla nich cele, dobierać treści i materiały, projektować odpowiednie działania gwarantujące skuteczność edukacji,
- 3) rozbudzanie motywacji czytania i rozwijanie umiejętności odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury, także audiowizualnych, a przez nie przybliżanie rozumienia człowieka i świata; wprowadzanie w tradycję kultury narodowej i europejskiej,
- 4) uczenie istnienia w kulturze, przede wszystkim w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym, tak by stawała się wewnętrzną i osobistą własnością dziecka.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Wychowanie językowe i rozbudzanie wrażliwości estetycznej.
2. Motywowanie do poznawania literatury oraz różnorodnych tekstów kultury (w tym regionalnej) wzbogacających wiedzę ucznia o człowieku, życiu i świecie z perspektywy współczesności i z odniesieniem do przeszłości.
3. Doskonalenie kompetencji komunikacyjnej, to znaczy umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania, odbioru różnorodnych tekstów kultury.
4. Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka następuje przez świadome i refleksyjne jego używanie (bez nawarstwiania teoretycznej, abstrakcyjnej wiedzy o systemie językowym).
5. Pobudzanie postaw kreatywnych ucznia w procesie zdobywania umiejętności i gromadzenia wiedzy.
6. Integrowanie różnych doświadczeń kulturowych.

T r e ś c i n a u c z a n i a

Treści nauczania powinny być podporządkowane funkcji wspierającej wypowiedanie się, bez konieczności posługiwania się definicjami.

1. Pojęcia nadawcy i odbiorcy, sposoby rozpoznawania intencji wypowiedzi (pytam, odpowiadam, informuję, proszę).
2. Właściwości opowiadania, opisu, dialogu oraz prostych form użytkowych.
3. Wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, w tym zdania i równoważniki zdań.
4. Związki wyrazów w zdaniu, w tym rola podmiotu i orzeczenia.

5. Odmienne i nieodmienne części mowy oraz podstawowe kategorie fleksyjne.
6. Związki znaczeniowe między wyrazami.
7. Budowa słowotwórcza wyrazów.
8. Rodzaje głosek.
9. Akcent wyrazowy, intonacja.
10. Pojęcia: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, narracja, przenośnia, rytm.
11. Różnice między językiem potocznym a językiem literatury oraz językiem regionu.

12. Terminy: bohater, wątek, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, powieść, proza, poezja.
13. Terminy związane z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą.

O s i ą g n i ę c i a

1. Mówienie:

- 1) do rzeczywistych i wyobrażonych słuchaczy, z przejrzystością intencji, z uwzględnieniem różnorodnych sytuacji, ról i kontaktów międzyludzkich (oficjalnych i nieoficjalnych),
- 2) na temat otaczającej rzeczywistości, własnych zainteresowań, literatury, innych (niewerbalnych i mieszanych) tekstów kultury,
- 3) na temat zaobserwowanych zjawisk językowych (przy użyciu elementarnej terminologii językoznawczej wprowadzanej zależnie od możliwości uczniów),
- 4) z precyzją znaczeniową, ze świadomością emocjonalnego nacechowania wypowiedzi oraz próbami ich oceny (zwłaszcza etycznej),
- 5) płynne, z poprawną i wyraźną artykulacją oraz dykcją, akcentowaniem, intonacją, pauzowaniem i tempem (w tym wygłaszanie tekstów z pamięci).

2. Słuchanie:

- 1) uważne i ze zrozumieniem,
- 2) rozmaitych wypowiedzi, w różnych celach i sytuacjach,
- 3) z rozróżnianiem mowy i tła akustycznego w przekazach audiowizualnych.

3. Czytanie:

- 1) głośne i wyraziste, z uwzględnieniem zasad kultury żywego słowa,
- 2) ciche ze zrozumieniem,

- 3) różnych rodzajów tekstów z uwzględnianiem celu (takiego jak: informacja, przeżycie, perswazja).

4. Pisanie:

- 1) tekstów kierowanych do różnych adresatów i w różnych celach,
- 2) w związku z potrzebami codziennej komunikacji, ekspresji własnych doznań, z literaturą i tekstami kultury wysokiej oraz masowej,
- 3) w różnych prostych formach,
- 4) z troską o kompozycję (plan, tytuł, akapit), sprawność stylistyczną oraz poprawność gramatyczną, interpunkcyjną i ortograficzną, a także estetykę tekstu.

5. Odbiór tekstów kultury:

- 1) z dążnością do odkrywania ich dosłownego, przenośnego i symbolicznego sensu,
- 2) z uwzględnieniem obserwacji swoistości ich tworzywa,
- 3) ze wskazywaniem na różne elementy świata przedstawionego,
- 4) z odróżnianiem fikcji artystycznej od rzeczywistości,
- 5) z refleksją nad wartościami i zasadami etycznymi, w tym zwłaszcza dylematami natury etycznej przeżywanymi przez bohaterów,
- 6) z próbami określania funkcji różnych elementów tekstu przy użyciu odpowiedniej terminologii (wprowadzanej zależnie od możliwości uczniów),
- 7) z wykorzystaniem różnych kontekstów,
- 8) z uwzględnieniem odrębności regionalnej i etnicznej.

L e k t u r a

1. Carlo Collodi – Pinokio; Wiktor Gomułicki – Wspomnienia niebieskiego mundurka; Irena Jurgielewiczowa – Ten obcy; Rudyard Kipling - Księga Dżungli; Józef Ignacy Kraszewski – Stara Baśń; C.S. Lewis - Opowieści z Narnii, cz. I: Lew, Czarownica i stara szafa; Kornel Makuszyński – Szatan z siódmej klasy; Lucy Maud Montgomery - Ania z Zielonego Wzgórza; Edmund Niziurski – Sposób na Alcybiadesa; Henryk Sienkiewicz - W pustyni i w puszczy; Alfred Szklarski - Tomek w krainie kangurów; ks. Jan Twardowski - Zeszyt w kratkę; Mark Twain - Przygody Tomka Sawyera; Juliusz Verne – W 80 dni dookoła świata; Stanisław Lem – Bajki robotów.
2. Baśnie, legendy, opowiadania i utwory poetyckie pochodzące z regionu.
3. Inne teksty reprezentatywne dla źródeł kultury europejskiej.

4. Wybrane przez uczniów i nauczyciela stosownie do możliwości i potrzeb uczniów:
  - 1) utwory prozatorskie i poetyckie wprowadzające w polską tradycję i współczesność literacką,
  - 2) teksty reprezentatywne dla różnych rodzajów, gatunków i form artystycznego wyrazu, ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich, w tym odmian prozy fabularnej, literatury science fiction.
5. Teksty użytkowe, publicystyczne, popularnonaukowe, przedstawienia teatralne, filmy, słuchowiska radiowe, programy telewizyjne.

HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO

Cele edukacyjne

1. Zainteresowanie przeszłością.
2. Rozwijanie poczucia przynależności do grupy rodzinnej, społeczności lokalnej, grupy etnicznej, narodu, państwa, społeczności europejskiej i światowej.
3. Świadoma postawa patriotyczna i obywatelska motywująca do odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym i publicznym. Kształtowanie szacunku do własnego państwa.
4. Poznawanie wartości, stanowiących istotny motyw działalności indywidualnej i publicznej w Polsce, w Europie i w świecie.

Zadania szkoły

1. Dostarczanie wiedzy na temat najważniejszych wydarzeń i najwybitniejszych postaci z dziejów Polski (w tym regionu) oraz Europy i świata.
2. Zapoznanie z symbolami narodowymi, państwowymi i religijnymi; wyjaśnienie ich znaczenia oraz kształtowanie szacunku wobec nich. Rozwijanie postawy patriotycznej.
3. Kształtowanie wyobraźni historycznej.
4. Zapoznanie z elementarnymi pojęciami historycznymi.
5. Rozbudzanie zainteresowań przeszłością własną, swojej rodziny i narodu oraz korzeniami i rozwojem rodzimej kultury.

Treści nauczania

1. Ja. Kim jestem - co lubię, co potrafię, co jest dla mnie ważne. Godność moja i innych.

2. Ja i inni. Moja postawa wobec innych. Koleżeństwo, przyjaźń, miłość. Prawa moje i prawa innych. Stosunek do środowiska przyrodniczego i kulturowego.
3. Ja i inni. Wolność osobista a przewidywanie konsekwencji własnych zachowań, odpowiedzialność i obowiązki. Wzorce osobowe - wybrane postacie historyczne i współczesne.
4. Wartości: prawda, dobro, piękno, wolność i sprawiedliwość w otaczającym świecie.
5. Mój dom, moja rodzina i sąsiedztwo. Elementy historii rodzinnej, regionalnej oraz życia codziennego w Polsce i w różnych krajach i epokach.
6. Społeczeństwo. Prawa i obowiązki obywatelskie. Postawy prospołeczne i aspołeczne. Przykłady różnych systemów społecznych w świecie współczesnym i w przeszłości.
7. Praca. Jej znaczenie w życiu indywidualnym i zbiorowym. Organizacja pracy i jej efekty w różnych epokach i współcześnie.
8. Zróżnicowanie regionalne Polski efektem warunków przyrodniczych i działalności człowieka, zasoby środowiska przyrodniczego, ich ochrona i wykorzystanie.
9. Zagospodarowanie terenu w miejscu zamieszkania ucznia, uwarunkowania życia ludzi danego obszaru od czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych, krajobraz najbliższej okolicy.
10. Moja ojczyzna. Wydarzenia i osoby o zasadniczym znaczeniu dla losów narodu i państwa polskiego (chrzest Polski, zjazd Gnieźnieński i koronacja Chrobrego, Władysław Łokietek i Kazimierz Wielki, bitwa pod Grunwaldem, unia polsko-litewska, królowa Jadwiga i Jagiełło, Stefan Batory, potop szwedzki, Jan Sobieski, konstytucja 3 maja, rozbiory, formy walki o niepodległość Polski, I wojna światowa, odzyskanie niepodległości, wojna polsko-sowiecka, Józef Piłsudski i Roman Dmowski, II wojna światowa, okupacja i walka o niepodległość).
11. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego.
12. Moja ojczyzna Polska - położenie, obszar, granice, sąsiedzi, ludność, podział administracyjny.
13. Mój krąg cywilizacyjno-kulturowy. Wybrane zagadnienia z kręgu kultury antycznej oraz dziejów Europy. Śródziemnomorskie korzenie wybranych elementów kultury polskiej.
14. Polska w Europie - kierunki współpracy, procesy integracji z Unią Europejską; wspólne wartości europejskie: poszanowanie praw człowieka, demokracja, wolność gospodarcza.
15. Symbole i święta narodowe, państwowe i religijne; symbole wybranych państw i instytucji międzynarodowych.

O s i ą g n i ę c i a

1. Integrowanie wiedzy historycznej uzyskanej z różnych źródeł.
2. Ujmowanie treści historycznych w związkach przyczynowo-skutkowych.
3. Ocenianie faktów i wydarzeń z przeszłości; porównywanie zasad i wartości obowiązujących w przeszłości z obecnie obowiązującymi zasadami i wartościami kształtującymi życie społeczne.
4. Tworzenie opowiadania opartego na treściach historycznych, z obrazowym ujmowaniem epizodów, postaci i scenek historycznych.
5. Umieszczanie wydarzeń w przedziałach czasowych, obliczanie upływu czasu między wydarzeniami.
6. Rysowanie drzewa genealogicznego.
7. Poszukiwanie swojego miejsca w świecie, świadome korzystanie z przysługujących praw oraz wypełnianie obowiązków.
8. Umiejętność krytycznej oceny wydarzeń historycznych i współczesnych.
9. Rozumienie i stosowanie przyjętych norm współżycia w najbliższym otoczeniu. Indywidualne i grupowe działanie w najbliższym otoczeniu społecznym i na forum szkoły.
10. Samodzielna ocena zachowań swoich i innych, a także przewidywanie ich konsekwencji.
11. Dokonywanie świadomej samoidentyfikacji kulturowej, narodowej, etnicznej, regionalnej i państwowej; formułowanie uzasadnień własnych postaw i poglądów.
12. Wyrażanie własnego zdania i słuchanie zdania innych.
13. Dostrzeganie związków teraźniejszości z przeszłością oraz ciągłości rozwoju kulturalnego i cywilizacyjnego.
14. Odczytywanie i opis różnorodnych źródeł informacji historycznej i ich ilustracyjne wykorzystywanie przy rekonstrukcji przeszłości.
15. Lokalizowanie czasowo-przestrzenne wydarzeń z wykorzystaniem osi czasu, planu, mapy, wykresów i tabel.
16. Wyciąganie wniosków z porównywania dwóch i więcej prostych informacji dotyczących wydarzeń i postaci historycznych.
17. Poszukiwanie potrzebnych informacji w różnorodnych źródłach oraz rozwijanie umiejętności ich selekcyjonowania, porządkowania i przechowywania.
18. Ukierunkowana, bezpośrednia obserwacja elementów środowiska geograficznego i społecznego.

19. Formułowanie pytań, problemów dotyczących zjawisk zachodzących w środowisku lokalnym, regionalnym i poszukiwanie ich rozwiązań z wykorzystaniem dostępnych źródeł informacji.

JĘZYK OBCY

Cele edukacyjne

Opanowanie znajomości języka na poziomie zapewniającym minimum komunikacji językowej.

Zadania szkoły

1. Rozwijanie w uczniach poczucia własnej wartości oraz wiary we własne możliwości językowe, w szczególności przez pozytywną informację zwrotną dotyczącą ich indywidualnych umiejętności językowych.
2. Stopniowe przygotowywanie ucznia do samodzielności w procesie uczenia się języka obcego.
3. Rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

Treści nauczania

1. Podstawowe struktury gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi w odniesieniu do teraźniejszości, przeszłości i przyszłości oraz do relacji przestrzennych.
2. Podstawowe funkcje językowe umożliwiające posługiwanie się językiem w prostych, nieformalnych sytuacjach dnia codziennego.
3. Zasady wymowy i ortografii.
4. Podstawowe wiadomości o obszarze nauczanego języka.
5. Wprowadzenie do pracy ze słownikiem dwujęzycznym oraz stosownymi materiałami uzupełniającymi.
6. Proste projekty zespołowe.

Osiągnięcia

1. Sprawność rozumienia ze słuchu:
  - 1) ogólnego sensu prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencji rozmówcy,

- 2) instrukcji nauczyciela,
  - 3) ogólnego sensu oraz wyszukiwanie informacji szczegółowych w nieskomplikowanych wypowiedziach i dialogach.
2. Sprawność mówienia:
- 1) zadawanie prostych pytań oraz udzielanie odpowiedzi,
  - 2) zdobywanie i udzielanie informacji w typowych sytuacjach dnia codziennego,
  - 3) formułowanie krótkiej wypowiedzi o sobie, rodzinie, najbliższym otoczeniu, swoich przekonaniach i wartościach wraz z ich prostym uzasadnieniem,
  - 4) inicjowanie i podtrzymywanie prostej rozmowy dotyczącej typowych sytuacji dnia codziennego,
  - 5) opanowanie poprawnej wymowy w zakresie poznanego materiału językowego.
3. Sprawność czytania:
- 1) rozumienie powszechnie spotykanych dokumentów, takich jak: menu, rozkład jazdy, ogłoszenia, reklamy, listy i instrukcje,
  - 2) wyszukiwanie konkretnych informacji w prostych tekstach,
  - 3) rozumienie ogólnego sensu prostych, adaptowanych tekstów.
4. Sprawność pisania:
- 1) dostrzeganie różnic między fonetyczną a graficzną formą wyrazu oraz umiejętność poprawnego zapisu większości słów znanych ze słuchu,
  - 2) napisanie krótkiego listu o sobie i swoich zainteresowaniach, przekazanie prostej informacji.
5. Inne umiejętności - korzystanie ze szkolnego słownika dwujęzycznego.

MATEMATYKA

C e l e e d u k a c y j n e

1. Przyswojenie podstawowych pojęć i umiejętności matematycznych znajdujących zastosowanie w najprostszycy sytuacjach praktycznych, w szczególności opanowanie:
  - 1) sprawnego wykonywania obliczeń na liczbach naturalnych, ułamkach zwykłych i dziesiętnych,
  - 2) umiejętności rozwiązywania zadań prowadzących do obliczeń arytmetycznych, użycia wzoru lub rozwiązania łatwego równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą,

- 3) umiejętności wykorzystywania najprostszych pojęć geometrii w sytuacjach praktycznych; rozwój wyobraźni przestrzennej,
  - 4) wprowadzenie do gromadzenia danych, ich porządkowania i tworzenia ich najprostszych reprezentacji.
2. Wyrobienie nawyku obserwacji, eksperymentowania, samodzielnego poszukiwania i zdobywania informacji.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Zapewnienie kształcenia promującego samodzielne, krytyczne i twórcze myślenie; ograniczenie do minimum działań schematycznych i odtwórczych.
2. Zapewnienie każdemu uczniowi warunków do rozwoju zdolności matematycznych na miarę jego możliwości poznawczych.
3. Przygotowanie uczniów do samodzielnego zdobywania wiedzy na dalszych etapach edukacji.
4. Wdrożenie uczniów do korzystania z nowoczesnych narzędzi (kalkulatory, komputery) i źródeł informacji (podręczniki, atlasy, encyklopedie).

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Liczby naturalne:
  - 1) liczby naturalne w dziesiętkowym układzie pozycyjnym,
  - 2) porównywanie liczb naturalnych; znaki $<$, $=$, $>$,
  - 3) dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie liczb naturalnych, kwadraty i sześciany liczb naturalnych,
  - 4) reguły dotyczące kolejności wykonywania działań,
  - 5) dzielenie z resztą liczb naturalnych,
  - 6) podzielność liczb naturalnych; liczby pierwsze i złożone,
  - 7) cechy podzielności przez 2, 3, 5, 9, 10, 100,
  - 8) porównywanie różnicowe i ilorazowe liczb naturalnych,
  - 9) rozwiązywanie zadań tekstowych prowadzących do obliczeń na liczbach naturalnych,
  - 10) zapis liczb w systemie rzymskim.

2. Liczby całkowite:

- 1) liczby całkowite ujemne; liczby całkowite na osi liczbowej,
- 2) porównywanie liczb całkowitych,
- 3) działania na liczbach całkowitych,
- 4) rozwiązywanie zadań tekstowych prowadzących do obliczeń na liczbach całkowitych.

3. Ułamki zwykłe:

- 1) podział całości na równe części (zginanie, składanie, rozcinanie),
- 2) ułamek jako iloraz liczb całkowitych; skracanie i rozszerzanie ułamków,
- 3) zamiana liczby mieszanej na ułamek zwykły i odwrotnie,
- 4) sprowadzanie ułamków do wspólnego mianownika,
- 5) porównywanie ułamków; ułamki na osi liczbowej,
- 6) działania na ułamkach.

4. Ułamki dziesiętne:

- 1) zapis liczby w postaci ułamka dziesiętnego; zapis ułamka dziesiętnego w postaci ułamka zwykłego,
- 2) wyrażenia dwumianowane i ich postać dziesiętna,
- 3) ułamki dziesiętne na osi liczbowej; porównywanie ułamków dziesiętnych,
- 4) działania na ułamkach dziesiętnych,
- 5) zaokrąglanie ułamków dziesiętnych; obliczenia z użyciem kalkulatora,
- 6) rozwiązywanie zadań tekstowych umieszczonych w praktycznym kontekście, w szczególności zadań typu droga – prędkość - czas.

5. Wzory i równania:

- 1) oznaczenia literowe wielkości liczbowych; użycie wzorów w sytuacjach praktycznych,
- 2) proste równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą,
- 3) rozwiązywanie zadań dotyczących sytuacji praktycznych, prowadzących do równań pierwszego stopnia z jedną niewiadomą.

6. Elementy statystyki opisowej:

- 1) gromadzenie i porządkowanie danych,

2) przedstawianie graficzne danych.

7. Figury płaskie:

- 1) punkt, prosta, półprosta, odcinek,
- 2) proste prostopadłe; proste równoległe,
- 3) pomiar długości; zamiana jednostek długości: metr, centymetr, milimetr, kilometr,
- 4) kąt; porównywanie kątów; mierzenie kątów,
- 5) kąty wierzchołkowe; kąty przyległe,
- 6) trójkąt; nierówność trójkąta (dla długości boków),
- 7) konstruowanie i klasyfikacja trójkątów,
- 8) suma kątów w trójkącie,
- 9) czworokąty: trapezy, równoległoboki, prostokąty, kwadraty, romby,
- 10) przykłady wielokątów; obliczanie obwodu wielokąta,
- 11) pole kwadratu, prostokąta, równoległoboku, trójkąta, trapezu; obliczanie pól w sytuacjach praktycznych,
- 12) koło i okrąg; cięciwa, średnica, promień,
- 13) skala i plan.

8. Bryły:

- 1) graniastoslupy proste i ostrosłupy; ich siatki i modele,
- 2) walce, stożki, kule – rozpoznawanie w sytuacjach praktycznych,
- 3) pole powierzchni i objętość prostopadłościanu; użycie jednostek objętości i pojemności.

O s i ą g n i ę c i a

1. Uzyskanie sprawności w wykonywaniu obliczeń na liczbach naturalnych, ułamkach zwykłych i dziesiętnych, także za pomocą kalkulatora.
2. Mierzenie i obliczanie długości, kąta, pola, objętości, czasu, wagi w sytuacjach praktycznych.
3. Posługiwanie się planem i mapą.

4. Rozwiązywanie zadań dotyczących sytuacji praktycznych, prowadzących do obliczeń arytmetycznych, zastosowania wzoru lub rozwiązania łatwego równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą.
5. Odczytywanie informacji z prostych wykresów i diagramów.

PRZYRODA

Ce l e e d u k a c y j n e

1. Zainteresowanie światem, jego różnorodnością, bogactwem i pięknem.
2. Rozumienie zależności istniejących w środowisku przyrodniczym.
3. Zdobywanie umiejętności obserwacji zjawisk przyrodniczych i dokonywania ich opisu.
4. Poznanie współzależności człowieka i środowiska.
5. Poznanie zachowań sprzyjających bezpieczeństwu ludzi i przyrody.
6. Wyrobienie poczucia odpowiedzialności za środowisko.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Dostarczanie wiedzy na temat człowieka, udzielanie uczniowi pomocy w rozumieniu samego siebie.
2. Przekazywanie wiedzy na temat budowy i złożoności świata ożywionego i nieożywionego oraz warunków życia.
3. Umożliwianie prowadzenia obserwacji środowiska w najbliższej okolicy oraz poznawanych regionach.
4. Przeprowadzanie ćwiczeń kształtujących umiejętność orientowania się w terenie i na mapie.
5. Umożliwianie prowadzenia obserwacji zjawisk przyrodniczych, wykonywania prostych eksperymentów i interpretowania ich wyników.
6. Pobudzanie wrażliwości uczniów na piękno świata i wartość życia.
7. Kształtowanie postawy szacunku do zwierząt i przyrody oraz odpowiedzialności za ich stan.

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Wspólne cechy budowy i czynności organizmów.
2. Złożoność świata żywego, znaczenie różnych sposobów jego porządkowania.
3. Przykłady różnorodności roślin, grzybów i zwierząt oraz środowisk ich życia.

4. Opis miejsca zamieszkania (formy terenu, skały, wody, gleba, roślinność).
5. Warunki życia ludzi w najbliższym otoczeniu.
6. Orientacja w terenie, szkic, plan, mapa.
7. Krajobraz najbliższej okolicy - obserwacje i opisy:
  - 1) składniki naturalnego krajobrazu,
  - 2) sposoby zagospodarowania obszaru,
  - 3) ludzie i kultura,
  - 4) zależność życia ludzi od czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych.
8. Krajobrazy nizinne, wyżynne i górskie:
  - 1) środowisko i jego zagospodarowanie (na przykładzie wybranych krajobrazów Polski),
  - 2) krajobrazy naturalne i przekształcone przez człowieka,
  - 3) przykłady pozytywnego i negatywnego zagospodarowania przestrzeni,
  - 4) krainy Polski.
9. Wybrane krajobrazy świata:
  - 1) lądy i kontynenty,
  - 2) oceany.
10. Pogoda i klimat, obserwacje meteorologiczne.
11. Właściwości różnych substancji i ich zastosowanie:
  - 1) metale i niemetale; masa, przewodnictwo cieplne i elektryczne,
  - 2) mieszaniny jednorodne i niejednorodne,
  - 3) woda i roztwory wodne; rozpuszczanie i krystalizacja,
  - 4) właściwości materii o różnych stanach skupienia (w szczególności rozszerzalność temperaturowa, sprężystość, kruchość, ciśnienie),
  - 5) przemiany chemiczne znane z życia codziennego (w szczególności spalanie, korozja, ścinanie białka).
12. Kinetyczno - molekularny model budowy materii; rozmiary cząsteczek, oddziaływania międzycząsteczkowe.
13. Podstawowe zjawiska fizyczne i ich zastosowanie:
  - 1) mechaniczne,
  - 2) elektryczne i magnetyczne,
  - 3) optyczne i akustyczne.
14. Czynności życiowe człowieka, etapy rozwoju człowieka ze szczególnym uwzględnieniem dojrzwania biologicznego, zasady higieny.
15. Znaczenie wybranych gatunków roślin, grzybów i zwierząt dla człowieka.

16. Bakterie i wirusy - zagrożenia i korzyści dla człowieka.
17. Substancje szkodliwe dla organizmów żywych i ich oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.
18. Wpływ człowieka na środowisko przyrodnicze.
19. Wpływ środowiska na zdrowie człowieka:
  - 1) substancje szkodliwe i ich wpływ na organizm człowieka,
  - 2) rola wody, powietrza, gleby, ich odtwarzalność, czystość i skażenie.
20. Ziemia w Układzie Słonecznym, obserwacje astronomiczne.
21. Podróże i odkrycia geograficzne.

O s i ą g n i ę c i a

1. Całościowe postrzeganie rzeczywistości przyrodniczej.
2. Obserwowanie przyrodniczych składników środowiska i ich opis.
3. Gromadzenie i integrowanie wiedzy koniecznej do opisywania zjawisk przyrody.
4. Rozpoznawanie stanów fizjologicznych organizmu człowieka. Dbalność o zdrowie przez stosowanie zasad higieny i korzystanie z różnych form rekreacji.
5. Dostrzeganie walorów przyrodniczych najbliższego regionu, znajomość prawnie chronionych obiektów i obszarów przyrodniczych. Rozpoznawanie, z wykorzystaniem atlasów i prostych kluczy, pospolitych gatunków roślin i zwierząt.
6. Dostrzeganie zależności między czynnikami środowiska przyrodniczego i kulturowego.
7. Wyjaśnianie zjawisk fizycznych i astronomicznych.
8. Obserwowanie i identyfikowanie różnorodnych substancji i procesów chemicznych w najbliższym otoczeniu.
9. Właściwe korzystanie z dostępnych produktów chemicznych.
10. Dostrzeganie wpływu działalności człowieka na środowisko przyrodnicze.
11. Orientowanie się w terenie.
12. Czytanie i interpretowanie map, wykresów, tabel.
13. Rozwiązywanie prostych zadań problemowych dotyczących miejsca zamieszkania i okolicy.
14. Dostrzeganie kulturowych walorów najbliższego regionu.

MUZYKA

Cele edukacyjne

1. Pobudzanie wszechstronnego rozwoju uczniów, a w szczególności:
  - 1) rozbudzanie twórczej postawy wobec siebie i świata,
  - 2) rozwijanie ogólnej wrażliwości dziecka,
  - 3) rozwijanie muzykalności, wrażliwości muzycznej,
  - 4) rozwijanie umiejętności refleksyjnego słuchania,
  - 5) rozwijanie zainteresowań i zamiłowań muzycznych.
2. Wyposażenie uczniów w podstawowe umiejętności muzyczne.
3. Wprowadzenie uczniów do aktywnego uczestnictwa w kulturze.
4. Wpływanie przez sztukę na obyczaje i kulturę uczniów oraz atmosferę szkolną.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji dających możliwość przeżyć wewnętrznych, bezinteresownego działania, procesu twórczego - wysiłku i radości towarzyszących twórczej aktywności.
2. Umożliwienie kontaktu z wielkimi dziełami sztuki.
3. Kształtowanie postaw.

Treści nauczania

1. Nauka śpiewania w wykonaniu indywidualnym i zbiorowym.
2. Muzykowanie na instrumentach.
3. Działania muzyczno - ruchowe.
4. Słuchanie muzyki.
5. Obserwacja i tworzenie świata dźwięku.
6. Pojęcia muzyczne niezbędne do prowadzenia rozmów o muzyce.
7. Różnorodność muzyki ojczystej, w tym regionalnej, oraz muzyki innych narodów i regionów świata.
8. Wartości muzyki klasycznej, rozrywkowej i ludowej.

Osiągnięcia

1. Śpiewanie indywidualne i w grupie.
2. Umiejętność słuchania muzyki.
3. Znajomość najważniejszych pieśni narodowych.

PLASTYKA

Cele edukacyjne

1. Pobudzanie wszechstronnego rozwoju uczniów, a w szczególności:
  - 1) rozbudzanie twórczej postawy wobec siebie i świata,
  - 2) rozwijanie ogólnej wrażliwości dziecka,
  - 3) rozwijanie wrażliwości plastycznej,
  - 4) rozwijanie umiejętności refleksyjnego patrzenia,
  - 5) rozwijanie zainteresowań i zamiłowań plastycznych.
2. Wyposażenie uczniów w podstawowe umiejętności plastyczne.
3. Wprowadzenie uczniów do aktywnego uczestnictwa w kulturze.
4. Wpływanie przez sztukę na obyczaje i kulturę uczniów oraz atmosferę szkolną.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji dających możliwość przeżyć wewnętrznych, bezinteresownego działania, procesu twórczego - wysiłku i radości towarzyszących twórczej aktywności.
2. Umożliwienie kontaktu z wielkimi dziełami sztuki.
3. Kształtowanie postaw.

Treści nauczania

1. Kontakt z dziełami sztuki plastycznej - pomniki, galerie, muzea.
2. Środki wyrazu plastycznego i działania plastyczne w różnych materiałach, technikach i formach.
3. Sztuka ludowa i zdobnictwo charakterystyczne dla danego regionu.
4. Różnorodne sposoby komunikowania (komunikacja pozawerbalna - język przestrzeni, koloru, ciała).
5. Krajobraz kulturowy.
6. Kształtowanie otoczenia i form użytkowych (racjonalność, funkcjonalność, estetyka).

Osiągnięcia

1. Posługiwanie się prostymi technikami plastycznymi.

2. Dbanie o estetyczny wygląd własny i otoczenia.

TECHNIKA

Cele edukacyjne

1. Osiągnięcie elementarnej orientacji i kultury ogólnotechnicznej.
2. Rozwijanie zdolności, zainteresowań i umiejętności związanych z bezpiecznym poruszaniem się po drogach publicznych.

Zadania szkoły

1. Doprowadzenie ucznia do poznania i oceniania swoich cech, możliwości i predyspozycji technicznych.
2. Organizowanie wielostronnej aktywności technicznej ucznia.
3. Tworzenie warunków do kształtowania kultury i bezpiecznego postępowania w środowisku technicznym.
4. Umożliwienie zdobycia karty rowerowej od 10 roku życia.

Treści nauczania

1. Analiza środowiska ucznia z punktu widzenia technicznego (dom, mieszkanie, miejsce pracy i zabawy, miasto, wieś).
2. Teksty, dokumentacje techniczne oraz kalkulacje ekonomiczne (pojęcia, symbole, znaki i rysunki); normalizacja w technice i w życiu codziennym.
3. Różnorodne materiały, ich cechy i zastosowania; zależność właściwości materiałów od surowców i sposobu wytwarzania.
4. Prace wytwórcze z różnych materiałów – planowanie, wykonanie, ocena.
5. Technologie; podstawowe narzędzia, przyrządy pomiarowe stosowane w środowisku ucznia; technologie ekologiczne w środowisku ucznia.
6. Maszyny i instalacje (urządzenia gospodarstwa domowego); bezpieczne, ekonomiczne i ekologiczne postępowanie uczniów w środowisku technicznym.
7. Bezpieczne poruszanie się uczniów w ruchu drogowym jako pieszych, pasażerów i rowerzystów.

Osiągnięcia

1. Racjonalne i bezpieczne postępowanie w środowisku technicznym.
2. Ocenianie swoich umiejętności, nawyków, zainteresowań i zdolności technicznych.
3. Opisywanie i wartościowanie wytworów i działań technicznych (za pomocą obrazów, rysunków, symboli i tekstów; wykorzystywanie technologii informacyjnej) z różnych punktów widzenia (ekologicznego, ekonomicznego, estetycznego).
4. Opracowywanie pomysłów technicznych w formie dokumentacji technicznej (z wykorzystaniem eksperymentowania, modelowania technicznego oraz technologii informacyjnej; dokonywanie podstawowych pomiarów).
5. Planowanie i wykonywanie zadań technicznych indywidualnie i zespołowo; organizowanie miejsca pracy.
6. Bezpieczne posługiwanie się narzędziami oraz urządzeniami gospodarstwa domowego; czytanie ze zrozumieniem różnych instrukcji technicznych.
7. Korzystanie z dróg zgodnie z obowiązującymi zasadami. Stosowanie elementów podnoszących bezpieczeństwo w ruchu drogowym pasażerów, pieszych i rowerzystów. Dbanie o prawidłowy stan techniczny roweru z uwzględnieniem elementów obowiązkowego wyposażenia.

INFORMATYKA

Cele edukacyjne

Nauczenie podstawowych zasad posługiwania się komputerem i technologią informacyjną.

Zadania szkoły

1. Umożliwienie uczniom dostępu do komputera.
2. Przygotowanie uczniów do posługiwania się komputerem i technologią informacyjną.
3. Uwrażliwienie uczniów na zagrożenia wychowawcze związane z niewłaściwym korzystaniem z komputerów i ich oprogramowania (w szczególności z gier).

Treści nauczania

1. Zasady bezpiecznego posługiwania się komputerem.

2. Komputer jako źródło wiedzy i komunikowania się. Zastosowania komputera w życiu codziennym.
3. Opracowywanie za pomocą komputera prostych tekstów, rysunków i motywów.
4. Korzystanie z elementarnych zastosowań komputerów do wzbogacania własnego uczenia się i poznawania różnych dziedzin wiedzy.
5. Poznawanie zastosowań komputerów i opartych na technice komputerowej urządzeń spotykanych przez ucznia w miejscach publicznych.

O s i ą g n i ę c i a

1. Posługiwanie się komputerem w przystosowanym dla ucznia środowisku sprzętowym i programistycznym.
2. Opracowywanie za pomocą komputera prostych tekstów, rysunków, motywów.
3. Korzystanie z różnorodnych źródeł i sposobów zdobywania informacji oraz jej przedstawiania i wykorzystania.
4. Stosowanie komputerów do wzbogacania własnego uczenia się i poznawania różnych dziedzin.

WYCHOWANIE FIZYCZNE

C e l e e d u k a c y j n e

1. Wspomaganie harmonijnego rozwoju psychofizycznego uczniów.
2. Rozwijanie i doskonalenie sprawności ruchowej i tężyzny fizycznej uczniów.
3. Rozwijanie poczucia odpowiedzialności za zdrowie własne i innych.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Stymulowanie i umożliwianie uczniom podejmowania aktywności ruchowej i wyrażania własnych przeżyć w zabawach, grach, tańcach.
2. Tworzenie warunków do doskonalenia sprawności i kondycji fizycznej.
3. Zapoznanie uczniów z podstawowymi formami rekreacji, turystyki oraz z podstawowymi zasadami uprawiania wybranych przez uczniów dyscyplin sportowych.
4. Dokonywanie oceny postawy ciała i poziomu sprawności ucznia wraz z monitorowaniem rozwoju psychomotorycznego.

Treści nauczania

1. Ćwiczenia kształtujące postawę ciała oraz stymulujące rozwój układów: ruchowego, oddechowego, krążeniowego, nerwowego.
2. Formy ruchu stwarzające możliwości doskonalenia koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz wzmocnienia kondycji fizycznej.
3. Ćwiczenia zwinnościowo-akrobatyczne oraz skoki.
4. Podstawowe elementy techniki i taktyki gier zespołowych, konkurencji lekkoatletycznych, gier rekreacyjnych, tańców, pływania oraz wybranych sportów zimowych.
5. Ćwiczenia i zabawy według inicjatywy uczniów uwzględniające zasady współdziałania, respektowania przepisów, zasad i ustaleń.
6. Przepisy i zasady organizacji zajęć ruchowych uwzględniające troskę o zdrowie.
7. Badanie i ocena rozwoju oraz sprawności funkcjonowania organizmu.
8. Zasady sportowego współzawodnictwa.
9. Propozycje spędzania czasu wolnego z wykorzystaniem gier, zabaw, form turystycznych i sportowych.

Osiągnięcia

Organizowanie i uczestniczenie w rekreacji, turystyce, zawodach sportowych z przestrzeganiem obowiązujących zasad (zasada czystej gry w sporcie).

JĘZYK MNIEJSZOŚCI NARODOWEJ LUB ETNICZNEJ ORAZ JĘZYK REGIONALNY – JĘZYK KASZUBSKI

Przedmiot jest realizowany w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka mniejszości narodowych lub etnicznych albo społeczności posługującej się językiem regionalnym – językiem kaszubskim, zgodnie z odrębnymi przepisami.

Cele edukacyjne

Wspomaganie umiejętności komunikowania się uczniów i wprowadzenie ich w świat kultury, zwłaszcza poprzez:

- 1) kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania, pisania w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych prywatnych i publicznych; rozwijanie zainteresowania uczniów językiem jako składnikiem dziedzictwa kulturowego,

- 2) poszukiwanie korzeni kultury rodzimej,
- 3) poznanie kraju ojczystego (ewentualnie regionu) danego języka i pogłębianie więzi uczuciowej z nim,
- 4) uczenie istnienia w kulturze, zwłaszcza w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym, tak aby stawała się wewnętrzną i osobistą własnością młodego człowieka,
- 5) ujawnianie zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz językowych i czytelniczych umiejętności uczniów po to, by wyznaczać stosowne dla nich cele, dobierać treści i materiały, projektować odpowiednie działania gwarantujące skuteczność edukacji,
- 6) rozbudzanie motywacji czytania i rozwijanie umiejętności odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury (także audiowizualnych), a przez nie przybliżanie rozumienia człowieka i świata; wprowadzanie w tradycję kultury narodowej danej mniejszości lub kultury regionu grupy etnicznej.

Zadania szkoły

1. Doskonalenie umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania, odbioru różnorodnych tekstów.
2. Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka następuje przez świadome i refleksyjne jego używanie.
3. Motywowanie do poznawania literatury oraz różnorodnych tekstów kultury narodowej (w tym regionalnej) wzbogacających wiedzę ucznia o człowieku, życiu i świecie z perspektywy współczesności i z odniesieniem do przeszłości.
4. Integrowanie różnych zakresów doświadczeń kulturowych.
5. Tworzenie warunków do oceniania własnych zachowań, uczuć, postaw i umiejętności wynikających z doświadczeń związanych z uczestnictwem w życiu środowiska i kulturze.
6. Rozwijanie w uczniach postaw ciekawości, otwartości i poszanowania innych kultur.

Treści nauczania

1. Podstawowe struktury gramatyczne.
2. Podstawowe zasady wymowy i ortografii.
3. Rozumienie pojęć i czynne posługiwanie się terminami: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, przenośnia, rytm, bohater, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, proza, poezja.
4. Posługiwanie się terminami związanymi z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą (wyjaśnianie pojęć w razie potrzeby).

5. Posługiwanie się słownikami oraz stosownymi materiałami uzupełniającymi.

O s i ą g n i ę c i a

1. Mówienie:

- 1) na tematy: otaczającej rzeczywistości, własnych zainteresowań, literatury ze świadomością emocjonalnego nacechowania wypowiedzi oraz próbami ich oceny (zwłaszcza etycznej),
- 2) płynne, z poprawną i wyraźną artykulacją oraz dykcją, akcentowaniem, intonacją, pauzowaniem i tempem (w tym wygłaszanie tekstów z pamięci).

2. Słuchanie:

- 1) uważne i skuteczne,
- 2) rozmaitych wypowiedzi, w różnych celach i sytuacjach.

3. Czytanie:

- 1) ciche ze zrozumieniem,
- 2) głośne i wyraziste z uwzględnieniem zasad kultury żywego słowa.

4. Pisanie:

- 1) w związku z potrzebami codziennej komunikacji, w związku z czytaną literaturą, z zachowaniem reguł kompozycyjnych, stylistycznych, gramatycznych i estetycznych,
- 2) w różnych prostych formach,
- 3) krótkich tekstów kierowanych do różnych adresatów (list, zaproszenie, pozdrowienia).

L e k t u r a

1. Utwory zaproponowane przez uczniów i nauczyciela.
2. Baśnie, legendy, opowiadania i utwory poetyckie (w tym pochodzące z regionu).
3. Fragmenty narodowej klasyki dziecięcej i młodzieżowej przy systematycznym motywowaniu uczniów do samodzielnego poznawania całych tekstów.
4. Utwory prozatorskie i poetyckie wprowadzające w tradycję narodową i współczesność literacką - stosownie do możliwości i potrzeb uczniów.
5. Teksty reprezentatywne dla różnych rodzajów literackich, ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich.

ETYKA¹⁾

Cele edukacyjne

1. Kształtowanie refleksyjnej postawy wobec człowieka, jego natury, powinności moralnych oraz wobec różnych sytuacji życiowych.
2. Przygotowanie do rozpoznawania podstawowych wartości i dokonywania właściwej ich hierarchizacji.

Zadania szkoły

1. Wspieranie uczniów w poszukiwaniu wartości.
2. Ukazywanie uczniom konieczności doskonalenia samego siebie.
3. Ukazywanie sensu praw i obowiązków, zasad i reguł, nakazów i zakazów obowiązujących w różnych sytuacjach społecznych: w grupie rówieśniczej, w szkole, w rodzinie, w społeczności lokalnej.
4. Uczenie szacunku dla siebie i innych.

Treści nauczania

1. Poznawanie siebie, dostrzeganie cech indywidualnych własnych i najbliższych osób.
2. Wyjaśnianie prawdziwego znaczenia własnych zachowań oraz ich przyczyn i konsekwencji.
3. Człowiek jako osoba, godność człowieka.
4. Przyjmowanie odpowiedzialności za siebie.
5. Prawa i obowiązki, zasady i reguły postępowania, w tym także w ruchu drogowym.
6. Uczestnictwo w grupie, porozumiewanie się z innymi.
7. Wolność i jej różne rozumienie, autorytety i wzory osobowe.
8. Praca i jej wartość dla człowieka.
9. Uzasadnianie opinii, wydawanie sądów, kryteria ocen, między innymi w odniesieniu do zjawisk społecznych na poziomie małej grupy, społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

---

¹⁾ Nauczanie religii jest realizowane zgodnie z odrębnymi przepisami.

Osiągnięcia

1. Dostrzeganie różnorodności postaw i zachowań ludzi.
2. Rozpoznawanie swoich obowiązków wobec najbliższego otoczenia, rodziny i szkoły.
3. Wyrażanie opinii i wartościowanie zjawisk społecznych na poziomie społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA

Cele edukacyjne

1. Przygotowanie do samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji i materiałów, w tym w językach obcych.
2. Przygotowanie do odbioru informacji rozpowszechnianych przez media.
3. Przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowej komunikacji (telewizji, komputerów, prasy).
4. Kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej.

Zadania szkoły

1. Rozwijanie i utrwalanie zainteresowań, potrzeb i nawyków czytelniczych z uwzględnieniem indywidualnych uzdolnień uczniów.
2. Kształcenie umiejętności samodzielnego korzystania ze zbiorów bibliotecznych.
3. Kształcenie i utrwalanie nawyków kulturalnego obcowania z książką i innymi nośnikami informacji.
4. Przygotowanie do odróżniania fikcji od rzeczywistości w przekazach medialnych.
5. Wprowadzanie w świat mediów oraz podstawowe sposoby i procesy komunikowania się ludzi. Przygotowanie do rozpoznawania różnych komunikatów medialnych i rozumienia języka mediów.
6. Wprowadzenie do samodzielnego posługiwania się narzędziami medialnymi.

Treści nauczania

1. Dzieje pisma, książki, prasy i przekazów medialnych.
2. Wydawnictwa informacyjne, literatura popularnonaukowa, czasopisma dziecięce i młodzieżowe.
3. Katalogi, kartoteki, zautomatyzowany system wyszukiwania danych.
4. Proces porozumiewania się, jego składniki i kontekst społeczny.
5. Komunikacja werbalna i niewerbalna, bezpośrednia i medialna.
6. Rodzaje mediów, ich istota i zasady funkcjonowania.
7. Funkcje i charakterystyka komunikatów medialnych: drukowanych, obrazowych, dźwiękowych, audiowizualnych i multimedialnych.
8. Podstawowe elementy języka poszczególnych rodzajów mediów. Rodzaje i gatunki przekazów medialnych.
9. Teatr jako źródło przekazów medialnych.
10. Wydarzenia z życia osobistego i społecznego jako inspiracja do samodzielnych rejestracji i twórczości medialnej.
11. Selektywność doboru informacji w środkach masowego przekazu. Stronniczość przekazu.
12. Informacja czy perswazja? Jawne i niejawne funkcje środków masowej komunikacji we współczesnym społeczeństwie informacyjnym.

O s i ą g n i ę c i a

1. Czytanie dla zdobycia wiadomości i zaspokajania potrzeb poznawczych.
2. Umiejętność poszukiwania i wykorzystywania informacji z encyklopedii, słowników, innych wydawnictw i dokumentów pozaksiążkowych (medialnych), w tym w językach obcych.
3. Umiejętność wyszukiwania materiałów na określony temat za pomocą katalogów i kartotek.
4. Rozpoznawanie elementów języka mediów w różnych rodzajach komunikatów.
5. Rozróżnianie komunikatów przedstawiających rzeczywistość realną i fikcję. Rozróżnianie obiektywnej relacji i komentarza.
6. Posługiwanie się podstawowymi urządzeniami medialnymi.
7. Umiejętność krytycznej analizy wartości oferty mediów i dokonywania właściwego wyboru w korzystaniu ze środków masowej komunikacji.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

Cele edukacyjne

1. Dostrzeganie zmian zachodzących w otaczającym środowisku oraz ich wartościowanie.
2. Rozwijanie wrażliwości na problemy środowiska.

Zadania szkoły

1. Ukazanie zależności stanu środowiska od działalności człowieka.
2. Ukazywanie mechanizmów i skutków niepożądanych zmian.

Treści nauczania

1. Wpływ codziennych czynności i zachowań w domu, szkole, miejscu zabawy i pracy na stan środowiska naturalnego.
2. Style życia i ich związek z wyczerpywaniem się zasobów naturalnych.
3. Przykłady miejsc (w najbliższym otoczeniu), w których obserwuje się korzystne i niekorzystne zmiany zachodzące w środowisku przyrodniczym.
4. Degradacja środowiska - przyczyny, wpływ na zdrowie człowieka oraz jej związek z formami działalności ludzi.
5. Obszary chronione oraz ich znaczenie w zachowaniu różnorodności biologicznej; zasady zachowania się na obszarach chronionych.

Osiągnięcia

1. Prowadzenie obserwacji w najbliższej okolicy.
2. Wskazywanie pozytywnych i negatywnych aspektów ingerencji człowieka w środowisko.

EDUKACJA PROZDROWOTNA

Cele edukacyjne

Kształtowanie umiejętności dbania o swoje zdrowie i bezpieczeństwo.

Zadania szkoły

1. Tworzenie warunków do kształtowania zachowań sprzyjających zdrowiu i bezpieczeństwu.
2. Rozbudzanie zainteresowania dziecka własnym zdrowiem i rozwojem, ułatwianie nabywania podstawowych umiejętności dbania o swoje zdrowie.
3. Wskazywanie zagrożeń, w tym cywilizacyjnych i społecznych.
4. Tworzenie warunków do kształtowania umiejętności właściwego zachowania się podczas:
  - 1) kontaktu z przedmiotami niebezpiecznymi, toksycznymi, łatwo palnymi, wybuchowymi, niewybuchami i niewypałami,
  - 2) gier zespołowych i zabaw ruchowych,
  - 3) konfliktu w relacjach społecznych.

Treści nauczania

1. Higiena ciała, odzieży, obuwia, miejsca pracy i wypoczynku.
2. Bezpieczeństwo na drodze, podczas gier i zabaw ruchowych; pierwsza pomoc w niektórych urazach.
3. Urozmaicenie i regularność posiłków, estetyka ich spożywania, zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniem i zepsuciem.
4. Zabawy ruchowe i rekreacja, organizacja odrabiania lekcji i czasu wolnego; prawidłowa postawa ciała.
5. Rozpoznawanie własnych mocnych i słabych stron, zalet i wad; kształtowanie właściwego stosunku do własnych pozytywnych i negatywnych emocji; radzenie sobie w sytuacjach trudnych i umiejętność szukania pomocy; zachowania sprzyjające i zagrażające zdrowiu.
6. Podstawowe zasady i reguły obowiązujące w relacjach międzyludzkich.
7. Problemy i potrzeby kolegów niepełnosprawnych, osób chorych i starszych.
8. Poznawanie zagrożeń cywilizacyjnych oraz nabycie umiejętności właściwego zachowania się w przypadku kontaktu z przedmiotami niebezpiecznymi, toksycznymi, łatwo palnymi, wybuchowymi, niewybuchami i niewypałami.
9. Ochrona przed zagrożeniami naturalnymi (powodzią, pożarem, huraganem, śnieżycą, mrozem, suszą, trzęsieniem ziemi), cywilizacyjnymi i społecznymi (molestowanie seksualne, przypadki nierzędu wśród nieletnich).

10. Przyczyny (namawianie i presja ze strony osób) i skutki używania środków psychoaktywnych i nadużywania leków oraz innych nałogów, odpowiedzialność małoletniego wobec prawa.

O s i ą g n i ę c i a

1. Dbanie o zdrowie i bezpieczeństwo własne oraz współpraca z dorosłymi w tym zakresie.
2. Rozróżnianie czynników i sytuacji wpływających pozytywnie lub negatywnie na bezpieczeństwo, zdrowie i rozwój.
3. Prawidłowe organizowanie czasu wolnego i nauki w domu.
4. Rozpoznawanie zagrożeń i umiejętność reagowania na nie.

WYCHOWANIE DO ŻYCIA W SPOŁECZEŃSTWIE

Ścieżka ta składa się z trzech odrębnych modułów:

- 1) wychowanie do życia w rodzinie,
- 2) edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie,
- 3) wychowanie patriotyczne i obywatelskie.

1. Wychowanie do życia w rodzinie²⁾

C e l e e d u k a c y j n e

Celem wychowania do życia w rodzinie jest ukazywanie wartości rodziny w życiu osobistym człowieka oraz pomoc w przygotowaniu się do zrozumienia i akceptacji przemian okresu dojrzewania.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Integrowanie wychowawczych działań szkoły i rodziny.
2. Wzmacnianie prawidłowych relacji dziecka z rodziną.

---

²⁾ Sposób nauczania szkolnego i zakres treści zajęć edukacyjnych „Wychowanie do życia w rodzinie” określa rozporządzenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, wydane na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78, z 1995 r. Nr 66, poz. 334, z 1996 r. Nr 139, poz. 646, z 1997 r. Nr 141, poz. 943 i Nr 157, poz. 1040, z 1999 r. Nr 5, poz. 32 oraz z 2001 r. Nr 154, poz. 1792).

3. Współpraca z rodzicami w przygotowaniu uczniów do okresu dojrzewania i pozytywnego przyjęcia przejawów związanych z rozwojem fizycznym i psychicznym dziecka.
4. Pomoc w kształtowaniu pozytywnego stosunku do płciowości.
5. Wspieranie prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego, w tym koleżeństwa i przyjaźni.

Treści nauczania

1. Podstawowe funkcje rodziny z podkreśleniem miejsca dziecka w rodzinie.
2. Przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu.
3. Wiąż rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; konflikty i ich rozwiązywanie.
4. Macierzyństwo i ojcostwo. Podstawowa wiedza dotycząca budowy i funkcjonowania układu rozrodczego człowieka.
5. Ciąża, rozwój płodu, poród, przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny.
6. Różnice i podobieństwa między chłopcami i dziewczętami. Identyfikacja z własną płcią. Akceptacja i szacunek dla ciała.
7. Zmiany fizyczne i psychiczne okresu dojrzewania. Zróżnicowane, indywidualne tempo rozwoju.
8. Higiena okresu dojrzewania.
9. Prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa; postawy asertywne.
10. Istota koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia.
11. Mass media – zasady i kryteria wyboru czasopism, książek, filmów i programów telewizyjnych.
12. Instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny.
13. Odpowiedzialność za własny rozwój. Samowychowanie.

Osiągnięcia

1. Prawidłowe komunikowanie, rozwiązywanie konfliktów; empatia.
2. Dostrzeganie potrzeb własnych i innych ludzi; wyrażanie uczuć, asertywność.
3. Rozpoznawanie i rozumienie psychofizycznych przejawów dojrzewania.
4. Akceptowanie i poszanowanie własnego ciała.

5. Aktywny udział w życiu rodziny.
6. Umiejętne korzystanie z mass mediów.

2. Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie

Cele edukacyjne

1. Poznanie najbliższego środowiska i specyfiki swojego regionu.
2. Rozwijanie wartości rodzinnych związanych z wartościami kulturowymi wspólnoty lokalnej.
3. Rozwijanie postaw patriotycznych związanych z kulturą regionalną.

Zadania szkoły

1. Umożliwianie poznania regionu i jego kultury.
2. Wprowadzanie uczniów w życie kulturalne wspólnoty lokalnej.
3. Kształtowanie tożsamości narodowej w powiązaniu z tożsamością regionalną.

Treści nauczania

1. Najbliższe otoczenie domu rodzinnego, sąsiedztwa i szkoły.
2. Ogólna charakterystyka geograficzna i kulturowa regionu oraz jego podstawowe nazewnictwo; główne symbole regionalne.
3. Język regionu, gwara i nazewnictwo.
4. Elementy historii regionu i ich związki z historią i tradycją własnej rodziny.
5. Lokalne i regionalne tradycje, święta, obyczaje i zwyczaje.
6. Miejscowe podania, przysłowia, muzyka, architektura, plastyka, tradycyjne rzemiosło, sztuka ludowa i folklor.
7. Sylwetki osób zasłużonych dla środowiska lokalnego, regionu i kraju ze szczególnym uwzględnieniem wartości, które uosabiają.

Osiągnięcia

1. Odczytywanie związków łączących tradycję rodzinną z tradycjami regionu.
2. Dostrzeganie wpływu wartości związanych z kulturą regionu na życie poszczególnych ludzi.

3. Świadome i aktywne uczestnictwo w życiu wspólnoty lokalnej, w zachowaniu i pomnażaniu dziedzictwa kulturowego.

3. Wychowanie patriotyczne i obywatelskie

Cele edukacyjne

1. Kształtowanie więzi z krajem ojczystym i świadomości obywatelskiej.
2. Rozwijanie poszanowania postaw prospołecznych i dobra wspólnego.
3. Kształtowanie szacunku dla własnego państwa.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji wyzwających emocjonalny związek z krajem ojczystym (spotkań, uroczystości, inscenizacji, wycieczek).
2. Zapoznanie uczniów z symbolami, ważnymi dla kraju rocznicami, zasadami i instytucjami, które posiadają istotne znaczenie dla funkcjonowania narodu i państwa polskiego.
3. Przygotowywanie uczniów do świadomego, aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu publicznym.
4. Przekazywanie tradycji narodowej.

Treści nauczania

1. Godło i hymn państwowy.
2. Pieśni patriotyczne. Utwory literackie (obrazy i filmy) o tematyce historyczno-patriotycznej.
3. Lokalne miejsca pamięci narodowej.
4. Sylwetki wielkich Polaków (artystów, uczonych, polityków, żołnierzy) - wzory postaw.
5. Jednostka i grupa. Życie w grupie (więzi, wartości, role, podejmowanie decyzji, konflikty, negocjacje).
6. Szkolny samorząd uczniowski. Normy i wartości związane z pełnieniem funkcji publicznych w samorządzie uczniowskim.
7. Samorząd terytorialny. Normy życia publicznego związane z pełnieniem funkcji radnego, burmistrza (wójta, prezydenta).
8. Formy kontroli władz samorządowych przez społeczność lokalną.
9. Jednostka, społeczeństwo, naród, państwo.

10. Prawa i obowiązki obywatelskie.

11. Wartości i normy życia społecznego. Kategoria dobra wspólnego. Patriotyzm. Kultura społeczna i polityczna.

O s i ą g n i ę c i a

1. Znajomość hymnu narodowego oraz symboli narodowych i państwowych.
2. Umiejętność odróżniania i opisywania postaw etycznych, zgodnych z zasadami współżycia społecznego na poziomie społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.
3. Odpowiednie zachowanie się w czasie uroczystości szkolnych i państwowych.
4. Umiejętność dostrzegania i rozwiązywania problemów i zadań w najbliższym otoczeniu i środowisku lokalnym oraz działania na ich rzecz.
5. Znajomość systemu pomocy społecznej w najbliższym środowisku (dla różnych kategorii osób niepełnosprawnych).
6. Umiejętność podejmowania decyzji dotyczących grupy.
7. Umiejętność przeprowadzenia wyborów do samorządu szkolnego.
8. Znajomość instytucji państwa demokratycznego.
9. Próby określenia współczesnej postawy obywatelskiej i patriotycznej.

GIMNAZJUM

III ETAP EDUKACYJNY

W gimnazjum nauczyciele wprowadzają uczniów w świat wiedzy naukowej, wdrażają ich do samodzielności, pomagają im w podejmowaniu decyzji dotyczącej kierunku dalszej edukacji i przygotowują do aktywnego udziału w życiu społecznym.

Edukacja w gimnazjum, wspomagając rozwój ucznia jako osoby i wprowadzając go w życie społeczne, ma na celu przede wszystkim:

- 1) wprowadzać ucznia w świat nauki przez poznanie języka, pojęć, twierdzeń i metod właściwych dla wybranych dyscyplin naukowych, w tym w językach obcych, na poziomie umożliwiającym dalsze kształcenie,
- 2) rozbudzać i rozwijać indywidualne zainteresowania ucznia,
- 3) wprowadzać ucznia w świat kultury i sztuki,

- 4) rozwijać umiejętności społeczne ucznia przez zdobywanie prawidłowych doświadczeń we współżyciu i współdziałaniu w grupie rówieśniczej,
- 5) zainteresować rozwojem środków transportu oraz budzić refleksje związane z odpowiedzialnością za bezpieczeństwo na drogach publicznych.

Ścieżki edukacyjne

W gimnazjum, obok przedmiotów, wprowadza się następujące ścieżki edukacyjne:

- 1) edukacja czytelnicza i medialna,
- 2) edukacja ekologiczna,
- 3) edukacja europejska,
- 4) edukacja filozoficzna,
- 5) edukacja prozdrowotna,
- 6) edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie,
- 7) kultura polska na tle cywilizacji śródziemnomorskiej,
- 8) edukacja obronna.

Dyrektor szkoły zapewnia uwzględnienie problematyki ścieżek edukacyjnych w szkolnym zestawie programów nauczania. Realizację ścieżek edukacyjnych zapewniają nauczyciele wszystkich przedmiotów, którzy do własnego programu włączają odpowiednio treści danej ścieżki.

Częściowej realizacji tych treści można dokonać w czasie odrębnych, modułowych, kilkugodzinnych zajęć.

PRZEDMIOTY

JĘZYK POLSKI

Cele edukacyjne

Wspomaganie umiejętności komunikowania się uczniów i wprowadzanie ich w świat kultury, zwłaszcza przez:

- 1) kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania i pisania w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych prywatnych i publicznych, ważnych dla życia w państwie demokratycznym i obywatelskim; rozwijanie zainteresowania uczniów językiem jako składnikiem dziedzictwa kulturowego,

- 2) ujawnianie zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz językowych i czytelniczych umiejętności uczniów po to, by wyznaczać stosowne dla nich cele, dobierać treści i materiały, projektować odpowiednie działania gwarantujące skuteczność edukacji,
- 3) rozbudzanie motywacji czytania i rozwijanie umiejętności odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury (także audiowizualnych), a przez nie przybliżanie rozumienia człowieka i świata; wprowadzanie w tradycję kultury europejskiej i narodowej,
- 4) uczenie istnienia w kulturze, przede wszystkim w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym, tak by stawała się wewnętrzną i osobistą własnością młodego człowieka.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Doskonalenie umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania, odbioru różnorodnych tekstów kultury; opis języka wspomagający umiejętności ucznia.
2. Motywowanie do poznawania literatury oraz różnorodnych tekstów kultury wzbogacających wiedzę ucznia o człowieku, życiu i świecie z perspektywy współczesności i z odniesieniem do przeszłości.
3. Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka następuje przez świadome i refleksyjne jego używanie (bez nawarstwiania teoretycznej, abstrakcyjnej wiedzy o systemie językowym).
4. Pobudzanie postaw kreatywnych ucznia w procesie zdobywania umiejętności i gromadzenia wiedzy.
5. Integrowanie różnych zakresów doświadczeń kulturowych; przybliżanie uczniom różnorodnych tekstów kultury w perspektywie wiedzy o człowieku i świecie, uczestnictwa w kulturze współczesnej i praktyce społecznej komunikacji oraz obcowania z tradycją.
6. Wspomaganie uczniów w procesie rozpoznawania i rozumienia wartości oraz w osobistym wysiłku tworzenia wewnętrznie akceptowanej ich hierarchii.
7. Wprowadzanie uczniów w technikę uczenia się i wyposażanie ich w narzędzia samodzielnej pracy umysłowej.

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Oficjalne i nieoficjalne sytuacje mówienia.
2. Wyżej zorganizowane formy wypowiedzi, w szczególności rozprawka, reportaż, recenzja, wywiad.

3. Pojęcia związane z retoryką i wypowiedziami o strukturze logicznej: teza, argument, przesłanka, wniosek, pogląd, ocena.
4. Składniowe funkcje części mowy oraz części zdania, a także budowa wypowiedzeń złożonych (w związku z interpunkcją).
5. Słowotwórcze i fleksyjne części budowy wyrazów oraz posługiwanie się wiadomościami na ten temat w analizie znaczeń.
6. Pojęcia służące omawianiu znaczeń wyrazów: treść i zakres, wyrazy abstrakcyjne i konkretne, ogólne i szczegółowe.
7. Pojęcia dotyczące stylistyki: neologizm, archaizm, dialektyzm, stylizacja.
8. Mechanizm upodobnień fonetycznych (głównie pod względem dźwięczności) i znaczenia tego zjawiska dla praktyki wymawiania i zapisywania wyrazów.
9. Pojęcia (bez konieczności definiowania pojęcia i używania terminów): myśl przewodnia, sens symboliczny i metaforyczny utworu, realizm, fantastyka, groteska, narracja (pierwszo - i trzecioosobowa), symbol, alegoria, ironia, apostrofa, antyteza, kontrast.
10. Rodzaje literackie oraz gatunki związane z epiką, dramatem i liryką.
11. Posługiwanie się w czynnym języku terminami: wiersz sylabiczny i wolny, średniówka, przerzutnia, przenośnia, obraz poetycki, pytanie retoryczne, rodzaj i gatunek literacki, teatr, komedia, tragedia, fraszka, bajka, ballada, hymn, satyra, sonet, nowela, przypowieść, fabuła, akcja, biografia.

O s i ą g n i ę c i a

Wyrównywanie poziomu i rozwijanie umiejętności nabytych w szkole podstawowej, a ponadto:

- 1) mówienie, słuchanie, czytanie i pisanie:
  - a) budowanie wypowiedzi mówionych i pisanych zgodnie z intencją i okolicznościami (w związku z sytuacjami życiowymi i lekturą),
  - b) rozpoznawanie i tworzenie wypowiedzi informujących, opisujących, wartościujących oraz służących wyrażaniu opinii, przekonywaniu i uzasadnianiu poglądów,
  - c) posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny (zwłaszcza ogólną — mówioną i pisaną) w zależności od sytuacji,
  - d) rozpoznawanie i rozumienie założeń komunikacji (sytuacje, emocje, oceny) oraz przewidywanie skutków wypowiedzi i dyskusowanie ich etycznego wymiaru (szczerłość — nieszczerłość, kłamstwo, manipulacja, agresja słowna, brutalność w zachowaniach językowych),

- e) dokonywanie celowych zabiegów redakcyjnych w zakresie poprawiania i parafrazowania tekstów własnych i cudzych (w szczególności streszczania, skracania, rozwijania, przekształcania stylistycznego),
- f) dokonywanie intersemiotycznego przekładu treści obrazowych i akustycznych na wypowiedzi ustne i pisemne,
- g) operowanie strukturami gramatycznymi odpowiednio do sytuacji i kontekstu wypowiedzi oraz wyjaśnianie wpływu użytych form na jej klarowność i spójność,
- h) usprawnianie operacji zdaniotwórczych; celowe i dwukierunkowe przekształcanie wypowiedzeń: zdanie — równoważnik, zdanie pojedyncze — złożone, konstrukcje czynne — bierne,

2) samokształcenie:

- a) poszukiwanie informacji w różnych źródłach,
- b) dokumentowanie, notowanie, selekcja i przechowywanie informacji,
- c) rozumne korzystanie ze środków masowego przekazu,

3) odbiór tekstów kultury:

- a) dostrzeganie i komentowanie swoistych właściwości poznawanych utworów literackich i tekstów kultury oraz określanie funkcji zaobserwowanych środków wyrazu,
- b) posługiwanie się w sposób naturalny i funkcjonalny w trakcie rozważania problematyki utworów poznawanymi pojęciami i terminami literackimi i kulturowymi,
- c) dostrzeganie uniwersalności doświadczeń, przemyśleń, uczuć i aspiracji wpisanych w dzieła z różnych okresów i kręgów kulturowych (zwłaszcza tradycji biblijnej, antycznej, dworsko-rycerskiej, patriotycznej, społecznikowskiej),
- d) porównywanie twórcywa literatury i innych dzieł sztuki,
- e) omawianie i interpretowanie utworów w różnych zestawieniach kontekstualnych,
- f) twórcze, wyrastające z postaw ludycznych, emocjonalnych i estetycznych wykonywanie utworów (bądź ich fragmentów) w żywym słowie lub w formach teatralnych,
- g) rozpoznawanie wartości w utworach oraz próby ich oceny na tle własnego świata wartości,
- h) samodzielne, krytyczne ustosunkowanie się do obserwowanych zjawisk kultury; formułowanie, uzasadnianie i obrona w dyskusji (także na piśmie) własnych punktów widzenia, pomysłów interpretacyjnych i opinii o utworach,

- i) dostrzeganie związku utworów z biografiami twórców i czasem historycznym.

L e k t u r a

1. Wybrane utwory z klasyki światowej:

Biblia (w tym Pieśń nad Pieśniami, Hymn św. Pawła o miłości, Apokalipsa - fragmenty); Homer - Iliada lub Odyseja (fragmenty); Sofokles - Antyгона; Pieśń o Rolandzie; William Szekspir – Romeo i Julia; Miguel Cervantes - Don Kichote (fragmenty); Karol Dickens - Opowieść wigilijna; Antoni Czechow - Śmierć urzędnika; Antoine de Saint Exupéry - Mały Książę; Ernest Hemingway - Stary człowiek i morze.

2. Wybrane utwory z klasyki polskiej:

Bogurodzica; Arkady Fiedler – Dywizjon 303; Aleksander Kamiński - Kamienie na szaniec; Melchior Wańkowicz – Ziele na kraterze; Miron Białoszewski - Pamiętnik z powstania warszawskiego (fragmenty); Jan Kochanowski – pieśń: Czego chcesz od nas, Panie... oraz wybrane fraszki i treny; Ignacy Krasicki – wybrane bajki i jedna z satyr; Adam Mickiewicz - Ballady i romanse, Dziady cz. II, Pan Tadeusz (fragmenty); Henryk Sienkiewicz - Krzyżacy; Aleksander Fredro – Zemsta; Bolesław Prus - Kamizelka; Juliusz Słowacki - Balladyna; Stefan Żeromski - Syzyfowe prace; Zofia Kossak – Szczucka – Bursztyny.

3. Wybór liryki XIX wieku, wybór poezji XX wieku (w tym utwory Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Zbigniewa Herberta, Marii Pawlikowskiej - Jasnorzewskiej, Kazimierza Wierzyńskiego, Jana Lechonia, Tadeusza Różewicza, Wisławy Szymborskiej, Czesława Miłosza, ks. Jana Twardowskiego).

4. Wybór nowelistyki XIX i XX wieku (w tym co najmniej jeden utwór pozytywistyczny).

5. Wybrane utwory współczesnej prozy polskiej i dramatu.

6. Wybrane utwory o dorastaniu, w tym powieści dla młodzieży (np. Małgorzaty Musierowicz lub Ireny Jurgielewiczowej).

7. Przykłady literatury regionalnej, wkład literatury regionalnej do ogólnopolskiej skarbnicy literackiej.

8. Przykłady literatury biograficznej i pamiętnikarskiej (Paweł Zuchniewicz – Wujek Karol. Kapłańskie lata Papieża; Karolina Lanckorońska – Wspomnienia wojenne).

9. Wybrane z czasopism i prasy codziennej teksty publicystyczne, informacyjne, reklamowe.

10. Utwory zaproponowane przez uczniów i nauczyciela, w tym literatura popularna (co najmniej jeden w każdej klasie).

11. Inne składniki kultury (przedstawienia teatralne, filmy, słuchowiska radiowe, programy telewizyjne, przekazy ikoniczne, poezja śpiewana).

HISTORIA

Cele edukacyjne

1. Rozwijanie i pogłębianie zainteresowań przeszłością, zachodzącymi w niej procesami i wydarzeniami.
2. Rozwijanie myślenia historycznego i krytycyzmu.
3. Pogłębianie umiejętności powiązania dziejów Polski z dziejami Europy i świata.
4. Rozwijanie umiejętności pozwalających na samodzielną pracę intelektualną z materiałem historycznym.
5. Pogłębianie rozumienia pojęć i wartości niezbędnych do zrozumienia życia politycznego, gospodarczego i społecznego.
6. Dostrzeganie zmian, jakim ulegały wartości i normy życia publicznego na przestrzeni dziejów.
7. Rozwijanie umiejętności dostrzegania złożoności związków przyczynowo-skutkowych.
8. Pogłębianie i umacnianie postawy patriotyzmu.

Zadania szkoły

1. Przekazywanie wiedzy o najważniejszych etapach dziejów Polski, Europy i świata.
2. Uczenie umiejętności analizy i syntezy materiału historycznego.
3. Uczenie zasad odczytywania i interpretowania źródła historycznego.
4. Ukazywanie możliwości różnorodnych interpretacji źródeł, wydarzeń i postaci historycznych.
5. Uczenie rzetelności badawczej.
6. Doskonalenie różnorodnych form wypowiedzi ustnej i pisemnej.
7. Rozwijanie umiejętności poszukiwania, porządkowania, wykorzystywania i przechowywania różnych rodzajów informacji.

Treści nauczania

1. Periodyzacja dziejów i pojęcie czasu w historii.
2. Warunki życia człowieka w czasach najdawniejszych.

3. Cywilizacje starożytne – dorobek kultury i jego trwałość (Egipt, Izrael, Grecja, Rzym).
4. Powstanie chrześcijaństwa i pierwsze wieki jego rozwoju.
5. Europa i świat śródziemnomorski w wiekach średnich: państwa, religie, społeczeństwa, kultury (Bizancjum, Arabowie, państwo Karolingów, cesarstwo Ottonów, uniwersalizm cesarski i papieski, ruch krucjatowy, gospodarka średniowieczna, jedność i różnorodność kultury średniowiecza).
6. Polska pierwszych Piastów; statut Bolesława Krzywoustego i rozbięcie dzielnicowe Polski; zjednoczenie państwa polskiego; Polska Kazimierza Wielkiego.
7. Pierwsi Jagiellonowie na tronie Polski; gospodarka i społeczeństwo Polski średniowiecznej – zjawiska i procesy; specyfika kultury polskiego średniowiecza.
8. Wielkie odkrycia geograficzne. Europejczycy a Nowy Świat w XVI - XVIII wieku.
9. Europa w XVI i XVII wieku: renesans, reformacja i reforma katolicka; barok; powstanie systemów absolutystycznych (Francja, Rosja); Rzeczpospolita szlachecka w XVI i XVII wieku - kraj wielu kultur i religii.
10. Przełom oświeceniowy w Europie i w Polsce – przemiany ustrojowe, gospodarcze i cywilizacyjne; powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej; rewolucja francuska – znaczenie dziejowe; Polska u schyłku XVIII wieku (odrodzenie kulturalne, próby ratowania Rzeczypospolitej, rozbiory, powstanie kościuszkowskie).
11. Przemiany społeczne i cywilizacyjne XIX wieku: epoka napoleońska; tworzenie podstaw nowoczesnej demokracji w Europie i Ameryce Północnej; przemiany na mapie politycznej Europy i świata; kolonializm; rozwój ekonomiczny i społeczny w XIX wieku.
12. Losy i postawy Polaków w warunkach braku niepodległości: powstania narodowe, koncepcje pracy organicznej, losy Polaków na emigracji.
13. I wojna światowa; rewolucje rosyjskie.
14. Świat między wojnami: kryzys demokracji (systemy totalitarne, hitleryzm i komunizm); najistotniejsze problemy gospodarcze, społeczne i polityczne świata.
15. Odrodzone państwo polskie: budowa państwowości, walka o granice; ewolucja ustrojowa; główne problemy gospodarcze i społeczne; polityka zagraniczna i miejsce Polski w Europie międzywojennej.
16. II wojna światowa; pakt Ribbentrop - Mołotow i jego realizacja, momenty przełomowe wojny, budowa koalicji antyhitlerowskiej; eksterminacja narodów na terenach okupowanych; obozy koncentracyjne i łagry; Holocaust.

17. Polska w latach 1939-1945: dwie okupacje; Katyń; formy i miejsca walki o niepodległość; polskie państwo podziemne; Powstanie Warszawskie; losy Polaków w kraju i na obczyźnie.
18. Świat powojenny; postęp cywilizacyjny, przemiany polityczne i kulturowe; konflikt Wschód-Zachód, nowe zjawiska polityczno-społeczne i przyspieszenie cywilizacyjne, dekolonizacja; nowe zjawiska w kulturze masowej.
19. Polska po 1945 roku: walka o kształt państwa, polski stalinizm; przemiany gospodarczo-społeczne w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej; kryzysy polityczne lat 1956, 1968, 1970; wybór Polaka na papieża, rok 1980 i powstanie „Solidarności”, stan wojenny i lata osiemdziesiąte; przełom roku 1989, proces budowy III Rzeczypospolitej w oparciu o wartości demokratyczne i normy demokratycznego państwa prawa.

O s i ą g n i ę c i a

1. Rozpoznawanie miejsca człowieka w czasie historycznym, jego relacji z przyrodą, społecznością lokalną, ojczyzną, kręgiem kulturowym, innymi narodami i religiami.
2. Operowanie podstawowymi kategoriami historycznymi: czasem, przestrzenią, ciągłością, zmiennością.
3. Wykorzystywanie podstawowej wiedzy o najważniejszych etapach dziejów do powiązania zjawisk historycznych z zakresu dziejów powszechnych z historią Polski.
4. Ujmowanie treści historycznych w związkach przyczynowo-skutkowych.
5. Ocenianie faktów i wydarzeń historycznych.
6. Interpretacja różnego rodzaju źródeł historycznych.
7. Docieranie do różnych źródeł informacji historycznej, integracja wiedzy uzyskanej z różnych źródeł informacji.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Przedmiot ten składa się z trzech odrębnych modułów:

- 1) wychowanie do życia w rodzinie,
- 2) wychowanie obywatelskie,
- 3) wychowanie do aktywnego udziału w życiu gospodarczym.

1. Wychowanie do życia w rodzinie²⁾

Cele edukacyjne

1. Przyjęcie integralnej wizji osoby; wybór i urzeczywistnianie wartości służących osobowemu rozwojowi.
2. Rozwiązywanie problemów i pokonywanie trudności okresu dorastania.

Zadania szkoły

1. Stymulowanie procesu samowychowania.
2. Współpraca z rodzicami w zakresie prawidłowych relacji między nimi a dzieckiem.
3. Pomoc we właściwym przeżywaniu okresu dojrzewania.
4. Wzmacnianie procesu identyfikacji z własną płcią.
5. Wspieranie rozwoju moralnego i kształtowania hierarchii wartości.
6. Promowanie integralnej wizji seksualności człowieka; ukazanie jedności pomiędzy aktywnością seksualną a miłością i odpowiedzialnością.
7. Tworzenie klimatu dla koleżeństwa, przyjaźni oraz szacunku dla człowieka.
8. Pomoc w poszukiwaniu odpowiedzi na podstawowe pytania egzystencjalne.
9. Informowanie o możliwościach pomocy – system poradnictwa dla dzieci i młodzieży.

Treści nauczania

1. Rozwój człowieka: faza prenatalna, narodziny, faza niemowlęca, wczesnodziecięca, przedpokwitaniowa, dojrzewania, młodości, wieku średniego, wieku późnego. Życie jako fundamentalna wartość.
2. Budowa prawidłowych relacji z rodzicami. Konflikt pokoleń; przyczyny i sposoby rozwiązywania konfliktów. Odpowiedzialność wszystkich za atmosferę panującą w rodzinie. Rodzina niepełna.
3. Rola autorytetów w życiu człowieka.
4. Relacje międzyosobowe i ich znaczenie. Przyjaźń, zakochanie, miłość; pierwsze fascynacje, miłość platoniczna, miłość młodzieńcza, miłość dojrzała.
5. Zachowania asertywne.
6. Podstawowe informacje o rozwoju seksualnym człowieka: tożsamość płciowa - kobiecość i męskość.
7. Dojrzewanie. Rozumienie i akceptacja kryteriów dojrzałości biologicznej, psychicznej i społecznej.

8. Problemy i trudności okresu dojrzewania (napięcia seksualne, masturbacja), sposoby radzenia sobie z nimi, pomoc w rozeznaniu sytuacji wymagających porady lekarza lub innych specjalistów.
9. Różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców; postawy i wzajemne oczekiwania.
10. Zagrożenia okresu dojrzewania: presja seksualna, uzależnienia, pornografia, prostytutka nieletnich.
11. Główne funkcje płciowości: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo.
12. Inicjacja seksualna; związek pomiędzy aktywnością seksualną a miłością i odpowiedzialnością; dysfunkcje związane z przedmiotowym traktowaniem człowieka w dziedzinie seksualnej. Ryzyko związane z wczesną inicjacją.
13. Kształtowanie i akceptacja tożsamości płciowej. Możliwości pomocy w pokonywaniu trudności związanych z tożsamością płciową.
14. Płodność - wspólną sprawą kobiety i mężczyzny.
15. Planowanie rodziny. Metody rozpoznawania płodności. Antykoncepcja. Aspekt zdrowotny, psychologiczny i etyczny.
16. Infekcje przenoszone drogą płciową. AIDS: drogi przenoszenia zakażenia, profilaktyka, aspekt społeczny.
17. Wartości związane z seksualnością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzicielstwo. Znaczenie odpowiedzialności w przeżywaniu własnej płciowości oraz budowaniu trwałych i szczęśliwych więzi.
18. Wpływ sposobu spędzania wolnego czasu (w tym korzystania ze środków masowego przekazu) na człowieka.

O s i ą g n i ę c i a

1. Znajomość organizmu ludzkiego i zachodzących w nim zmian oraz akceptacja własnej płciowości.
2. Poznawanie, analizowanie i wyrażanie uczuć.
3. Kierowanie własnym rozwojem, podejmowanie wysiłku samowychowawczego zgodnie z uznawanymi normami i wartościami.
4. Przyjęcie integralnej wizji ludzkiej seksualności.
5. Umiejętność obrony własnej intymności i nietykalności seksualnej oraz szacunek dla ciała innej osoby.

6. Korzystanie ze środków przekazu w sposób selektywny, umożliwiający obronę przed ich destrukcyjnym oddziaływaniem.
7. Wnoszenie pozytywnego wkładu w życie swojej rodziny.
8. Okazywanie szacunku innym ludziom, docenianie ich wysiłku i pracy, przyjęcie postawy szacunku wobec siebie.
9. Umiejętność korzystania z systemu poradnictwa dla dzieci i młodzieży.

2. Wychowanie obywatelskie

Cele edukacyjne

1. Pogłębianie poczucia przynależności do wspólnoty obywateli państwa polskiego.
2. Świadomość istnienia obowiązków wobec własnej ojczyzny, w tym w szczególności obowiązku jej obrony oraz dbałości o jej dobre imię.
3. Rozumienie znaczenia norm i wartości demokratycznych dla funkcjonowania społeczności szkolnej, społeczności lokalnej i państwa.
4. Poczucie wartości i przydatności indywidualnego i grupowego działania na rzecz społeczności lokalnej.
5. Rozumienie ważnych wydarzeń życia społecznego, politycznego oraz gospodarczego w kraju i na świecie. Ocenianie ich na podstawie norm i wartości demokratycznych.
6. Pogłębianie szacunku dla własnego państwa.

Zadania szkoły

1. Stawianie wymagań w zakresie właściwej postawy uczniów wobec godła i hymnu państwowego oraz w czasie uroczystości szkolnych i państwowych.
2. Pomoc w rozpoznaniu własnych praw i obowiązków, a także norm i wartości demokratycznych stosowanych w życiu społecznym na poziomie grupy rówieśniczej, społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.
3. Ukazywanie praktycznych zastosowań zasad i procedur demokratycznych w społeczności szkolnej, a także destrukcyjnego charakteru zachowań naruszających normy życia publicznego (korupcja, przedkładanie interesu partii czy grupy interesów nad interes państwa).
4. Kształtowanie poczucia odpowiedzialności za siebie i innych.

5. Wspieranie samorządności uczniowskiej.

Treści nauczania

1. Człowiek - istota społeczna.
2. Grupa i więzi społeczne. Normy i wartości jako jedna z podstaw tych więzi w demokracji.
3. Naród i państwo. Tożsamość narodowa.
4. Monarchie konstytucyjne i republiki we współczesnej Europie.
5. Obywatel a władza publiczna w systemach totalitarnych, autorytarnych i demokratycznych. Normy i wartości obowiązujące w systemie totalitarnym i autorytarnym, a normy i wartości demokratyczne.
6. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (ustrój polityczny i instytucje Rzeczypospolitej Polskiej, prawa i obowiązki obywatela). Reguły działalności publicznej zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i innych aktach prawnych.
7. Samorząd terytorialny a władza centralna.
8. Ustrój, zadania, instytucje, struktura władzy samorządów terytorialnych.
9. Służba cywilna i jej rola w utrwalaniu etosu służby publicznej.
10. Przykłady procedur obowiązujących w załatwianiu spraw w urzędzie gminnym.
11. Kultura polityczna i formy życia publicznego (świadomość obywatelska, cnoty obywatelskie, stowarzyszenia, partie polityczne, związki zawodowe).
12. Niezbywalny charakter praw człowieka, ich katalog i systemy ochrony.
13. Etyka w życiu publicznym.
14. Życie szkoły - samorządność, procedury demokratyczne, regulacje prawne.

Osiągnięcia

1. Godne zachowanie w czasie obchodów świąt i uroczystości narodowych.
2. Rozpoznawanie własnych praw i obowiązków.
3. Wykorzystywanie wiedzy o zasadach ustroju Rzeczypospolitej Polskiej do interpretacji wydarzeń życia publicznego.
4. Uczestniczenie w dyskusji, prezentacja i obrona własnego stanowiska, branie pod uwagę argumentów strony przeciwnej.
5. Współpraca w grupie z uwzględnieniem podziału zadań oraz norm i wartości obowiązujących w życiu społecznym.
6. Podporządkowanie się wymogom procedur demokratycznych we wspólnym działaniu. Rozumienie konsekwencji łamania tych procedur.

7. Załatwianie prostych spraw urzędowych: pisanie podań, życiorysu, wypełnianie druków urzędowych.
8. Znajomość najważniejszych, etycznych zasad życia publicznego.
9. Ocena wydarzeń politycznych z punktu widzenia zasad życia publicznego obowiązujących w państwie demokratycznym. Rozpoznawanie zachowań naruszających te zasady. Projektowanie działań przeciwstawiających się naruszaniu zasad życia publicznego na poziomie szkoły i społeczności lokalnej.

3. Wychowanie do aktywnego udziału w życiu gospodarczym

C e l e e d u k a c y j n e

1. Wszechstronny rozwój ucznia ukierunkowany na przygotowanie do aktywnej obecności w życiu społeczno-gospodarczym kraju.
2. Rozumienie przez uczniów zjawisk i zmian gospodarczych w kraju.
3. Zdolność uczniów do odnajdywania swojego miejsca w życiu gospodarczym w warunkach gospodarki rynkowej i zmiennego rynku pracy.
4. Wstępne przygotowanie uczniów do aktywności zawodowej i odnalezienia się na rynku pracy.
5. Rozumienie przez uczniów norm i wartości związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej w państwie demokratycznym.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Dostarczenie elementarnej wiedzy ekonomicznej.
2. Rozwijanie ducha przedsiębiorczości w zgodzie z zasadami uczciwej konkurencji i poszanowania prawa.
3. Rozbudzanie wyobraźni, pomysłowości na temat przyszłej aktywności zawodowej i gospodarczej.
4. Pomoc w świadomym kształtowaniu orientacji i kariery zawodowej.
5. Kształtowanie postaw pracowitości, szacunku dla pracy innych oraz odpowiedzialności za swoją przyszłą karierę zawodową.
6. Budzenie refleksji nad etyką pracy zawodowej.

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Gospodarstwo domowe - zarządzanie własnymi pieniędzmi.

2. Najważniejsze zasady racjonalnego gospodarowania.
3. Elementarne pojęcia ekonomiczne z zakresu gospodarki rynkowej.
4. Krótka historia pieniądza i jego najważniejsze funkcje.
5. Przedsiębiorca i przedsiębiorczość (małe firmy, potrzebne umiejętności, zasady prawa, źródła informacji).
6. Orientacja zawodowa (lokalny i ponadlokalny rynek pracy).
7. Odkrywanie i rozwijanie indywidualnych kwalifikacji zawodowych, podejmowanie decyzji zawodowych. Rodzaje zawodów i umiejętności zawodowych.
8. Przykłady procedur obowiązujących w ubieganiu się o pracę lub rozpoczynaniu działalności gospodarczej.
9. Wybór zawodu. System poradnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego.
10. Mobilność zawodowa jako zjawisko cywilizacyjne. Rynek pracy. Problem bezrobocia: przyczyny, skutki, sposoby rozwiązywania.
11. Ubieganie się o pracę - list motywacyjny, życiorys zawodowy, kwestionariusz osobowy, rozmowa kwalifikacyjna, cechy dobrego pracownika.
12. Mobbing w miejscu pracy, sposoby przeciwdziałania.
13. Normy etyczne obowiązujące pracodawcę i pracownika. Specjalne wymagania etyczne wobec niektórych zawodów (lekarz, nauczyciel, sędzia).
14. Człowiek w gospodarce. Praca zespołowa. Wybrane zagadnienia z etyki życia gospodarczego. Korupcja i jej wpływ na rozwój gospodarczy.
15. Przekształcenia ustroju gospodarczego w Polsce po 1989 r.: osiągnięcia i problemy, w tym problemy natury etycznej.

O s i ą g n i ę c i a

1. Znajomość elementarnych pojęć i praw ekonomicznych.
2. Umiejętność planowania rozwoju własnego wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.
3. Trafne rozpoznawanie własnych predyspozycji, kwalifikacji i realnych możliwości z punktu widzenia rynku pracy.
4. Umiejętność sporządzania dokumentów niezbędnych przy ubieganiu się o pracę (list motywacyjny, życiorys zawodowy, kwestionariusz osobowy) oraz umiejętność odbycia rozmowy kwalifikacyjnej.
5. Umiejętność aktywnego znalezienia się na rynku pracy i podejmowania działalności gospodarczej.

6. Znajomość podstawowych zasad etycznych życia gospodarczego i umiejętność stosowania ich w życiu szkolnym (rzetelna praca, punktualność, dotrzymanie danego słowa, uczciwość, odpowiedzialność za skutki, prawdomówność).
7. Rozpoznawanie zachowań naruszających zasady etyczne przez pracodawców i pracowników.
8. Umiejętność zarządzania własnymi pieniędzmi.

JĘZYK OBCY

C e l e e d u k a c y j n e

1. Osiągnięcie poziomu opanowania języka obcego zapewniającego w miarę sprawną komunikację językową.
2. Lepsze poznanie kultury i spraw życia codziennego kraju języka nauczanego.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Rozwijanie w uczniach poczucia własnej wartości oraz wiary we własne możliwości językowe, między innymi przez pozytywną informację zwrotną dotyczącą indywidualnych umiejętności językowych.
2. Stopniowe przygotowanie ucznia do samodzielności w procesie uczenia się języka obcego.
3. Zapewnienie uczniom możliwości stosowania języka jako narzędzia przy wykonywaniu zespołowych projektów, zwłaszcza interdyscyplinarnych.
4. Rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Rozwijanie sprawności rozumienia ze słuchu i mówienia.
2. Rozwijanie sprawności czytania i pisania.
3. Poszerzenie repertuaru funkcji językowych umożliwiających posługiwanie się językiem obcym w sytuacjach życia codziennego.
4. Opanowanie bardziej rozwiniętych struktur gramatycznych stosowanych do wyrażania teraźniejszości, przeszłości i przyszłości.

5. Wzbogacenie słownictwa dotyczącego życia codziennego, ze szczególnym uwzględnieniem realiów kraju ojczystego oraz kraju/obszaru języka docelowego na podstawie oryginalnych materiałów językowych.
6. Rozszerzenie komponentu kulturowo-cywilizacyjnego, z ukierunkowaniem na styl życia i zachowania w kraju języka docelowego.
7. Rozróżnianie formalnego i nieformalnego stylu języka.
8. Rozwój indywidualnych strategii uczenia się.

O s i ą g n i ę c i a

1. Sprawność rozumienia ze słuchu:

- 1) rozumienie ogólnego sensu oraz głównych punktów dialogów i wypowiedzi rodzimych użytkowników języka,
- 2) rozumienie sensu prostych wypowiedzi w różnych warunkach odbioru (na przykład rozmowa przez telefon, komunikat na dworcu),
- 3) rozumienie sensu wypowiedzi zawierającej niezrozumiałe elementy, których znaczenia uczeń może domyślić się z kontekstu.

2. Sprawność mówienia:

- 1) formułowanie krótkich, płynnych i spójnych wypowiedzi na określone tematy z zastosowaniem form gramatycznych odpowiednich do wyrażania teraźniejszości, przeszłości i przyszłości,
- 2) wykorzystanie znajomości fonetyki w stopniu zapewniającym zrozumiałość wypowiedzi dla rodzimego użytkownika języka,
- 3) inicjowanie, podtrzymywanie i kończenie prostej rozmowy,
- 4) wyrażanie własnych opinii oraz relacjonowanie wypowiedzi innych osób,
- 5) właściwa reakcja językowa na wypowiedź rozmówcy.

3. Sprawność czytania:

- 1) rozumienie dłuższych i bardziej złożonych tekstów,
- 2) rozumienie prostego tekstu narracyjnego,
- 3) rozumienie ogólnego sensu tekstu, który zawiera fragmenty niezrozumiałe,
- 4) rozumienie ogólnego sensu obszerniejszego tekstu przy pobieżnym czytaniu,
- 5) wyszukiwanie żądanej informacji lub szczegółu z częściowo niezrozumianego tekstu.

4. Sprawność pisania:

- 1) formułowanie, w miarę zróżnicowanej pod względem morfosyntaktycznym i leksykalnym, wypowiedzi pisemnej,
  - 2) sformułowanie i zapisanie własnego oraz otrzymanego komunikatu,
  - 3) napisanie krótkiego listu,
  - 4) sporządzenie prostej i spójnej notatki z czyjejs wypowiedzi,
  - 5) prawidłowe stosowanie zasad ortografii i podstaw interpunkcji.
5. Inne umiejętności:
- 1) klasyfikowanie faktów i informacji, selekcjonowanie informacji,
  - 2) korzystanie ze słownika jedno- i dwujęzycznego oraz innych źródeł informacji.

MATEMATYKA

C e l e e d u k a c y j n e

1. Przystwojenie podstawowych pojęć i technik matematycznych w stopniu umożliwiającym rozpoznawanie ich przydatności i wykorzystanie w sytuacjach z życia codziennego, w szczególności:
  - 1) usystematyzowanie wiedzy o liczbach wymiernych oraz nabycie sprawności wykonywania obliczeń na liczbach wymiernych, potęgach i pierwiastkach,
  - 2) posługiwanie się procentami w sytuacjach praktycznych,
  - 3) wprowadzenie do rachunku algebraicznego, w szczególności nabycie umiejętności posługiwania się wzorami,
  - 4) umiejętność rozwiązywania równań i nierówności stopnia pierwszego oraz układów dwóch równań liniowych oraz ich stosowania do problemów praktycznych,
  - 5) odczytywanie z danego wykresu funkcji jej podstawowych własności,
  - 6) posługiwanie się klasycznymi własnościami figur płaskich (twierdzenia Talesa i Pitagorasa, symetria); rozwój wyobraźni przestrzennej,
  - 7) wprowadzenie do porządkowania, czytania i interpretacji danych; zapoznanie z doświadczeniami losowymi.

2. Uświadomienie potrzeby i przygotowanie do krytycznej oceny przeprowadzonego rozumowania bądź otrzymanego wyniku obliczeń. Przyzwyczajanie do korzystania z definicji i twierdzeń.
3. Wyrobienie nawyku samodzielnego poszukiwania informacji oraz łącznej analizy informacji pochodzących z różnych źródeł.
4. Kształtowanie umiejętności argumentowania i jasnego formułowania wypowiedzi.

Zadania szkoły

1. Zapewnienie kształcenia promującego samodzielne, krytyczne i twórcze myślenie; ograniczenie do minimum działań schematycznych i odtwórczych.
2. Zapewnienie każdemu uczniowi warunków do rozwoju zdolności matematycznych na miarę jego możliwości poznawczych.
3. Przygotowanie uczniów do samodzielnego zdobywania wiedzy na dalszych etapach edukacji.
4. Wdrożenie uczniów do korzystania z nowoczesnych narzędzi (kalkulatory, komputery, multimedia) i źródeł informacji (podręczniki, atlasy, encyklopedie, zasoby sieciowe).

Treści nauczania

1. Liczby wymierne:

- 1) pojęcie liczby wymiernej,
- 2) działania na liczbach wymiernych, również w zapisie dziesiętnym,
- 3) rozwinięcia dziesiętne liczb wymiernych,
- 4) ułamki dziesiętne okresowe.

2. Potęgi o wykładniku naturalnym i całkowitym:

- 1) pojęcie potęgi,
- 2) mnożenie i dzielenie potęg o jednakowych podstawach,
- 3) mnożenie i dzielenie potęg o jednakowych wykładnikach,
- 4) potęgowanie potęg,
- 5) pojęcie potęgi o wykładniku całkowitym ujemnym,

6) zapis liczb w notacji wykładniczej: $a \cdot 10^k$, gdzie k jest liczbą całkowitą i $1 \leq a < 10$.

3. Pierwiastki:

- 1) pojęcie pierwiastka kwadratowego z liczby nieujemnej,
- 2) pojęcie pierwiastka sześciennego z dowolnej liczby,
- 3) wyłączanie czynnika przed znak pierwiastka,
- 4) mnożenie i dzielenie pierwiastków kwadratowych i sześciennych,
- 5) szacowanie wartości wyrażeń zawierających pierwiastki.

4. Procenty:

- 1) obliczenia procentowe,
- 2) praktyczne zastosowania procentów.

5. Wyrażenia algebraiczne:

- 1) budowanie wyrażeń algebraicznych,
- 2) obliczanie wartości liczbowej wyrażeń algebraicznych,
- 3) przekształcanie wyrażeń algebraicznych i wzorów.

6. Równania i nierówności:

- 1) równania i nierówności pierwszego stopnia z jedną niewiadomą,
- 2) zapisywanie i rozwiązywanie układów równań liniowych z dwiema niewiadomymi,
- 3) zastosowanie równań stopnia pierwszego z jedną niewiadomą oraz układów równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym.

7. Wykresy funkcji:

- 1) układ współrzędnych kartezjańskich,
- 2) funkcja liczbowo i jej wykres,
- 3) przykłady zależności funkcyjnych występujących w przyrodzie, gospodarce i życiu codziennym, m.in. proporcjonalność prosta,
- 4) odczytywanie informacji z wykresu funkcji opisującej sytuację praktyczną.

8. Statystyka opisowa i wprowadzenie do prawdopodobieństwa:

- 1) zbieranie, porządkowanie, przedstawianie i interpretowanie danych (w tabeli, za pomocą diagramów),
  - 2) średnia arytmetyczna,
  - 3) przykłady prostych doświadczeń losowych (np. rzut kostką, rzut monetą, wyciąganie losu).
9. Figury płaskie:
- 1) proste równoległe przecięte trzecią prostą,
  - 2) wzajemne położenie prostej i okręgu; prosta styczna,
  - 3) długość okręgu; pole koła,
  - 4) twierdzenie Pitagorasa i jego zastosowania,
  - 5) cechy przystawiania trójkątów,
  - 6) oś symetrii figury; środek symetrii figury; symetralna odcinka i dwusieczna kąta;
  - 7) okrąg opisany na trójkącie; okrąg wpisany w trójkąt,
  - 8) twierdzenie Talesa,
  - 9) cechy podobieństwa trójkątów.
10. Bryły:
- 1) graniastosłupy,
  - 2) ostrosłupy,
  - 3) bryły obrotowe: walce, stożki, kule,
  - 4) pola powierzchni i objętości brył.

O s i ą g n i ę c i a

1. Nabycie sprawności w wykonywaniu obliczeń na liczbach wymiernych, potęgach i pierwiastkach. Szacowanie wyniku obliczeń.
2. Wykonywanie obliczeń procentowych w sytuacjach praktycznych.
3. Posługiwanie się wyrażeniami algebraicznymi oraz rozwiązywanie układów dwóch równań liniowych z dwiema niewiadomymi.
4. Odczytywanie z danego wykresu funkcji jej podstawowych własności. Interpretowanie związków wyrażonych za pomocą wzorów, wykresów, schematów, diagramów, tabel.
5. Stosowanie podstawowych własności figur geometrycznych w sytuacjach praktycznych.
6. Przeprowadzanie nieskomplikowanych rozumowań matematycznych.

Cele edukacyjne

1. Budzenie zainteresowań prawidłowościami świata przyrody.
2. Umiejętność prezentowania wyników własnych obserwacji, eksperymentów i przemyśleń.
3. Poznanie podstawowych praw opisujących przebieg zjawisk fizycznych i astronomicznych w przyrodzie.
4. Wykorzystanie wiedzy fizycznej w praktyce życia codziennego.

Zadania szkoły

1. Zapoznanie uczniów z podstawowymi prawami przyrody.
2. Stworzenie możliwości przeprowadzania doświadczeń fizycznych.
3. Zapoznanie z metodami obserwowania, badania i opisywania zjawisk fizycznych i astronomicznych.
4. Ukazanie znaczenia odkryć w naukach przyrodniczych dla rozwoju cywilizacji i rozwiązywania problemów współczesnego świata.
5. Kształcenie umiejętności krytycznego korzystania ze źródeł informacji.

Treści nauczania

1. Właściwości materii.
2. Stany skupienia materii. Kinetyczny model budowy materii.
3. Ruch i siły.
4. Opis ruchów prostoliniowych. Ruch drgający (jakościowo), ruchy krzywoliniowe. Oddziaływania mechaniczne i ich skutki. Równowaga mechaniczna. Zasada zachowania pędu. Zasady dynamiki. Oddziaływania grawitacyjne. Loty kosmiczne.
5. Praca i energia.
6. Rodzaje energii mechanicznej. Zasada zachowania energii. Moc. Pierwsza zasada termodynamiki.
7. Przesyłanie informacji.
8. Fale dźwiękowe. Fale elektromagnetyczne. Rozchodzenie się światła – zjawiska odbicia i załamania. Barwy. Obrazy optyczne. Natura światła. Urządzenia do przekazywania informacji.
9. Elektryczność i magnetyzm.
10. Ładunki elektryczne i ich oddziaływanie. Pole elektryczne.

11. Obwód prądu stałego. Prawa przepływu prądu stałego. Źródła napięcia. Pole magnetyczne. Zjawisko indukcji elektromagnetycznej (jakościowo). Wytwarzanie i przesyłanie energii elektrycznej.
12. Mikroskopowy model zjawisk elektrycznych.
13. Budowa atomu. Energia jądrowa. Promieniowanie jądrowe.
14. Układ Słoneczny. Elementy kosmologii.

O s i ą g n i ę c i a

1. Umiejętność obserwowania i opisywania zjawisk fizycznych i astronomicznych.
2. Umiejętność posługiwania się metodami badawczymi typowymi dla fizyki i astronomii.
3. Umiejętność wykonywania pomiarów prostych i złożonych.
4. Opisywanie zjawisk fizycznych i rozwiązywanie problemów fizycznych i astronomicznych z zastosowaniem modeli i technik matematycznych.

CHEMIA

C e l e e d u k a c y j n e

1. Nabycie umiejętności obserwacji i opisu zjawisk chemicznych zachodzących w otaczającym świecie.
2. Poznanie znaczenia wiedzy chemicznej w procesach przetwarzania materii przez człowieka.
3. Nabycie umiejętności i nawyku postępowania zgodnego z zasadami dbałości o własne zdrowie i ochronę środowiska.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Ukształtowanie myślenia prowadzącego do zrozumienia poznanej wiedzy chemicznej i posługiwania się nią w różnych sytuacjach życiowych.
2. Zapoznanie uczniów z właściwościami substancji chemicznych i bezpiecznym obchodzeniem się z nimi.
3. Umożliwienie uczniom zdobycia wiadomości i umiejętności zarówno praktycznych, jak i stanowiących podstawę do kształcenia na kolejnych etapach.

Treści nauczania

1. Substancje i przemiany chemiczne w otoczeniu człowieka.
Metale i niemetale, mieszaniny, powietrze jako mieszanina gazów, tlen i azot - właściwości, tlenki, zanieczyszczenia powietrza.
2. Budowa atomu: jądro i elektrony, składniki jądra, izotopy. Promieniotwórczość i jej różnorodne konsekwencje. Atomy, jony i cząsteczki, pierwiastki i związki chemiczne, symbole chemiczne, wartościowość pierwiastków. Wiązania chemiczne - jonowe i atomowe.
3. Teoria atomistyczno - cząsteczkowa - nieciągłość budowy materii.
Układ okresowy pierwiastków chemicznych - sposób usystematyzowania pierwiastków.
4. Wagowe stosunki stechiometryczne w związkach chemicznych i reakcjach chemicznych - masa atomowa i cząsteczkowa, prawo stałości składu, prawo zachowania masy.
5. Reakcje chemiczne i równania reakcji chemicznych.
6. Woda i roztwory wodne - zagrożenia cywilizacyjne wynikające z jej zanieczyszczeń.
7. Roztwory, rozpuszczalność, stężenia procentowe roztworów - podstawowe obliczenia.
8. Typy związków nieorganicznych: kwasy, zasady, wodorotlenki, dysocjacja jonowa, odczyn roztworu, pH - w ujęciu jakościowym. Sole: reakcje substancji o właściwościach kwasowych z substancjami o właściwościach zasadowych, podstawowe właściwości i zastosowania wybranych soli.
9. Surowce i tworzywa pochodzenia mineralnego: węgiel kamienny, ropa naftowa, gaz ziemny, wapień, gips, szkło.
10. Węgiel i jego związki.
Proste węglowodory nasycone i nienasycone, alkohole, kwasy karboksylowe, mydła, estry, tłuszcze, cukry, białka jako podstawowe składniki organizmów żywych, tworzywa sztuczne.
11. Działanie niektórych substancji na organizm człowieka: leki, trucizny, alkohole, narkotyki, nawozy, środki ochrony roślin.

Osiągnięcia

1. Określanie właściwości różnorodnych substancji oraz ich powiązanie z zastosowaniem i wpływem na środowisko naturalne.
2. Wyjaśnianie przebiegu prostych procesów chemicznych i zapisywanie poznanych reakcji chemicznych w postaci równań.

3. Projektowanie i przeprowadzanie prostych doświadczeń chemicznych.
4. Bezpieczne posługiwanie się prostym sprzętem laboratoryjnym, substancjami i wyrobami o poznanym składzie chemicznym.
5. Dostrzeganie przemian chemicznych w otoczeniu oraz czynników wpływających na ich przebieg.
6. Wykonywanie prostych obliczeń stechiometrycznych.

BIOLOGIA

C e l e e d u k a c y j n e

1. Rozwijanie zainteresowań biologicznych i skłanianie do samodzielnego poznawania świata żywego.
2. Poznanie różnorodności świata żywego i środowisk życia organizmów.
3. Poznanie i zrozumienie podstawowych procesów życiowych organizmów.
4. Zrozumienie zasad funkcjonowania organizmu człowieka i kształtowanie zachowań prozdrowotnych.
5. Kształcenie zachowań ukierunkowanych na ochronę środowiska przyrodniczego.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Umożliwienie projektowania i prowadzenia obserwacji i doświadczeń biologicznych.
2. Ukazywanie różnorodności i złożoności świata żywego.
3. Ukazywanie uwarunkowań i prawidłowości przebiegu procesów i zjawisk biologicznych.
4. Motywowanie do przestrzegania zasad higieny osobistej i podejmowania odpowiedzialności za zdrowie i życie własne i innych.
5. Umożliwienie podejmowania działań na rzecz najbliższego środowiska przyrodniczego i rozwijania szacunku dla zwierząt.

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Struktura organizmu i funkcje, jakim ona służy (komórki, tkanki, organy).
2. Przykłady różnych sposobów pełnienia tych samych funkcji życiowych przez organizmy zależnie od warunków środowiska.
3. Budowa i funkcjonowanie układów organizmu człowieka.

4. Stan zdrowia i choroby. Przykłady chorób zakaźnych oraz patologii w działaniu narządów; elementy epidemiologii, profilaktyki i leczenia omawianych chorób.
5. Etapy biologicznego i psychicznego rozwoju człowieka i potrzeby z nimi związane.
6. Informacja dziedziczna; cechy organizmu wynikające z wpływu genów i oddziaływań środowiskowych.
7. Relacje wewnątrz- i międzygatunkowe w przyrodzie. Krążenie materii i przepływ energii w różnych układach przyrodniczych.
8. Działania człowieka w środowisku przyrodniczym i ich konsekwencje.

O s i ą g n i ę c i a

1. Formułowanie hipotez. Analizowanie i interpretowanie wyników obserwacji i doświadczeń, wraz z oceną ich wiarygodności.
2. Gromadzenie, integrowanie, opracowywanie i interpretowanie wiedzy z różnych dziedzin niezbędnej do wyjaśnienia procesów życiowych.
3. Interpretowanie zależności między budową i funkcją układów i narządów w organizmie człowieka. Postrzeganie funkcjonowania organizmu ludzkiego jako integralnej całości.
4. Interpretowanie zależności między środowiskiem życia organizmu a jego budową i funkcjonowaniem.
5. Analizowanie struktury i funkcjonowania wybranych ekosystemów.
6. Ocenianie zmian zachodzących w środowisku przyrodniczym w wyniku oddziaływania człowieka i ich wpływu na jakość życia i umiejętności znajdowania środków zaradczych.
7. Analizowanie przyczyn zakłóceń stanu zdrowia człowieka, przewidywanie skutków własnych decyzji w tym zakresie. Prowadzenie zdrowego trybu życia.

GEOGRAFIA

C e l e e d u k a c y j n e

1. Budzenie zainteresowania szeroko rozumianą przestrzenią geograficzną (własnym regionem, terytorium Polski, Europy, świata) oraz przygotowanie do swobodnego poruszania się w niej.
2. Kształtowanie w uczniach:

- 1) poszanowania innych narodów, systemów wartości i sposobów życia,
- 2) poczucia odpowiedzialności za swoje środowisko życia (geograficzne i społeczne), gotowości uczestniczenia w rozwiązywaniu problemów swojej społeczności.
3. Uświadomienie wartości, jaką jest własny region i kraj oraz ich dziedzictwo kulturowe.
4. Przyswojenie informacji podstawowych umożliwiających realizację celów wymienionych w ust. 1 – 3.

Z a d a n i a s z k o ł y

Tworzenie uczniom sprzyjających warunków do:

- 1) korzystania z możliwie różnorodnych źródeł wiedzy geograficznej, w tym z własnych obserwacji terenowych, ze szczególnym uwzględnieniem swojej gminy (powiatu),
- 2) uczenia się czynnego, kształtującego dociekliwość, refleksyjność, zdrowy krytycyzm, chęć działania,
- 3) kształtowania postawy szacunku dla przyrody.

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Ziemia jako część Wszechświata.
2. Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny.
3. Interakcja Ziemia – człowiek.
4. Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi.
5. Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach.
6. Problemy etyczne związane z nierównomiernym rozwojem gospodarczym różnych części świata.
7. Źródła konfliktów i próby ich rozwiązywania (na wybranych przykładach).
8. Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski (na treści dotyczące Polski należy przeznaczyć nie mniej niż 1/3 czasu przewidzianego na zajęcia geografii w gimnazjum).
9. Polska na tle Europy i świata.
10. Problemy integracyjne na świecie, w Europie i w Polsce.
11. Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce.

Osiągnięcia

1. Całościowe widzenie regionów i miejsc (Polski i świata).
2. Lokalizowanie miejsc na powierzchni Ziemi i orientowanie się w ich wzajemnym położeniu za pomocą map.
3. Gromadzenie, interpretowanie i prezentowanie wiedzy geograficznej.
4. Ocenianie w kategoriach geograficznych działalności gospodarczej, społecznej i politycznej oraz działań własnych.
5. Przewidywanie zmian w przyrodzie i w działaniach ludzi na podstawie uzyskanych informacji.
6. Korzystanie z możliwie różnych źródeł informacji.
7. Stosowanie wiedzy geograficznej w życiu.

MUZYKA

Cele edukacyjne

1. Kształtowanie zainteresowań i zamiłowań muzycznych.
2. Wyposażenie uczniów w niezbędne umiejętności muzyczne, a także w wiedzę z tego zakresu.
3. Umożliwienie uczniom przeżycia różnych doświadczeń muzycznych.
4. Kształtowanie kultury muzycznej (umiejętność włączania sztuki we własne, osobiste życie).
5. Uczenie wartościowania obecnych wokół ucznia zjawisk z zakresu muzyki.

Zadania szkoły

1. Umożliwienie kontaktu z wielkimi dziełami sztuki prowadzącego do przeżyć estetycznych.
2. Ukazanie wielkiego bogactwa świata sztuki.
3. Tworzenie sytuacji dających możliwość przeżyć wewnętrznych, doświadczania tajemnicy, kontemplacji, a także autorefleksji.
4. Ukazanie różnych funkcji sztuki - estetycznej, poznawczej, wspólnotowej, emocjonalno-terapeutycznej, religijnej.

Treści nauczania

1. Słuchanie muzyki.
2. Śpiew.
3. Muzykowanie na instrumentach.
4. Działania muzyczno-ruchowe.
5. Wiedza niezbędna do rozumienia muzyki.
6. Różnorodność muzyki ojczystej, w tym regionalnej, muzyki innych narodów i regionów świata.
7. Wartości muzyki ludowej, muzyki artystycznej i muzyki popularnej.
8. Podstawowa wiedza o teatrze i filmie.

O s i ą g n i ę c i a

1. Rozpoznawanie wybitnych dzieł muzycznych.
2. Własna aktywność muzyczna.

PLASTYKA

C e l e e d u k a c y j n e

1. Kształtowanie zainteresowań i zamiłowań plastycznych.
2. Wyposażenie uczniów w niezbędne umiejętności plastyczne, a także wiedzę z tego zakresu.
3. Umożliwienie uczniom przeżycia różnych doświadczeń plastycznych.
4. Kształtowanie kultury plastycznej (umiejętność włączania sztuki we własne, osobiste życie).
5. Uczenie wartościowania obecnych wokół ucznia zjawisk z zakresu plastyki.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Umożliwienie kontaktu z wielkimi dziełami sztuki prowadzącego do przeżyć estetycznych.
2. Ukazanie wielkiego bogactwa świata sztuki.
3. Tworzenie sytuacji dających możliwość przeżyć wewnętrznych, doświadczania tajemnicy, kontemplacji, a także autorefleksji.
4. Ukazanie różnych funkcji sztuki - estetycznej, poznawczej, wspólnotowej, emocjonalno-terapeutycznej, religijnej.

Treści nauczania

1. Kontakt z dziełami sztuki plastycznej - pomniki, galerie, muzea.
2. Środki wyrazu plastycznego. Działania plastyczne w różnych materiałach, technikach i formach.
3. Sztuka ludowa i zdobnictwo charakterystyczne dla danego regionu.
4. Różnorodne sposoby komunikowania (komunikacja pozawerbalna - język przestrzeni, koloru, ciała).
5. Krajobraz kulturowy.
6. Kształtowanie otoczenia i form użytkowych (racjonalność, funkcjonalność, estetyka).
7. Podstawowa wiedza o teatrze i filmie.

Osiągnięcia

1. Rozpoznawanie wybitnych dzieł plastycznych.
2. Własna aktywność plastyczna.
3. Dbanie o estetyczny wygląd własny i otoczenia.

TECHNIKA

Cele edukacyjne

1. Przygotowanie do życia w cywilizacji technicznej.
2. Kształtowanie postawy szacunku dla uczestników ruchu drogowego.

Zadania szkoły

1. Zorganizowanie warunków do samodzielnego i bezpiecznego działania technicznego z wykorzystaniem typowych metod stosowanych w podstawowych dziedzinach techniki.
2. Umożliwienie zdobycia karty motorowerowej od 13 roku życia.

Treści nauczania

1. Prezentacja wybranych wielkich polskich i zagranicznych wynalazców w dziedzinie techniki.
2. Związki techniki z rozwojem kultury i różnych dyscyplin wiedzy technicznej.

3. Projektowanie i konstruowanie; ochrona praw autorskich, wynalazczość, ochrona patentowa; młodzieżowy ruch twórczości technicznej.
4. Materiały konstrukcyjne; wymagania użytkowe, bezpieczeństwa, ekonomiczne i ekologiczne.
5. Planowanie pracy indywidualnej i zespołowej, podział pracy, koordynacja działań, rachunek ekonomiczny.
6. Technologie — narzędzia i urządzenia techniczne stosowane do przetwarzania różnych materiałów; pomiary i regulacje techniczne.
7. Problemy bezpiecznego wykorzystania wytworów współczesnej techniki; urządzenia techniczne stosowane w środowisku życia ucznia.
8. Problemy związane z bezpieczeństwem ruchu drogowego.

O s i ą g n i ę c i a

1. Samodzielne rozwiązywanie prostych zadań organizacyjnych i technologicznych z przygotowaniem potrzebnej dokumentacji.
2. Określanie i ocenianie własnych możliwości ujawnianych w działaniach technicznych indywidualnych i zespołowych; ocenianie własnych możliwości sprostania wymaganiom wstępnie wybranego zawodu (stanowiska pracy).
3. Stosowanie różnorodnych metod i środków (symboli, rysunków, kodów i zdjęć) w porozumiewaniu się na temat zagadnień technicznych.
4. Czytanie i sporządzanie prostych dokumentacji technicznych.
5. Bezpieczne posługiwanie się podstawowymi narzędziami, przyrządami i urządzeniami; dobieranie narzędzi oraz utrzymywanie ich w stanie sprawności.
6. Eksploatacja urządzeń technicznych związanych z życiem codziennym, z uwzględnieniem zasad i reguł bezpieczeństwa.
7. Bezpieczne korzystanie z dróg i pojazdów.

INFORMATYKA

C e l e e d u k a c y j n e

Przygotowanie do aktywnego i odpowiedzialnego życia w społeczeństwie informacyjnym.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Stworzenie warunków do osiągnięcia umiejętności posługiwania się komputerem, jego oprogramowaniem i technologią informacyjną.
2. Zainteresowanie uczniów rozwojem wiedzy informacyjnej oraz nowymi możliwościami dostępu do informacji i komunikowania się.
3. Wspomaganie uczniów w rozpoznaniu własnych uzdolnień i zainteresowań w celu świadomego wyboru kierunku dalszego kształcenia.

Treści nauczania

1. Posługiwanie się sprzętem i korzystanie z usług systemu operacyjnego. Podstawowe elementy komputera i ich funkcje. Zasady bezpiecznej pracy z komputerem. Podstawowe usługi systemu operacyjnego. Podstawowe zasady pracy w sieci lokalnej i globalnej.
2. Rozwiązywanie problemów za pomocą programów użytkowych. Formy reprezentowania i przetwarzania informacji przez człowieka i komputer. Redagowanie tekstów i tworzenie rysunków za pomocą komputera. Tworzenie dokumentów zawierających tekst, grafikę i tabele. Wykorzystanie arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania zadań z programu nauczania gimnazjum i codziennego życia. Korzystanie z multimedialnych źródeł informacji. Przykłady różnych form organizacji danych. Przykłady wyszukiwania i zapisywania informacji w bazach danych. Przykłady zastosowań komputera jako narzędzia dostępu do rozproszonych źródeł informacji i komunikacji na odległość.
3. Rozwiązywanie problemów w postaci algorytmicznej. Algorytmy wokół nas, przykłady algorytmów rozwiązywania problemów praktycznych i szkolnych. Ścisłe formułowanie sytuacji problemowych. Opisywanie algorytmów w języku potocznym. Zapisywanie algorytmów w postaci procedur, które może wykonać komputer. Przykłady algorytmów rekurencyjnych. Rozwiązywanie umiarkowanie złożonych zadań metodą zstępującą. Przykłady testowania i oceny algorytmów.
4. Modelowanie i symulacja za pomocą komputera. Symulowanie zjawisk o znanych prostych modelach. Modelowanie a symulacja. Przykłady tworzenia prostych modeli.
5. Społeczne, etyczne i ekonomiczne aspekty rozwoju informatyki. Pożytki wynikające z rozwoju informatyki i powszechnego dostępu do informacji. Konsekwencje dla osób i społeczeństw. Zagrożenia wychowawcze: szkodliwe gry, deprawujące treści, uzależnienie. Zagadnienia etyczne i prawne związane z ochroną własności intelektualnej i ochroną danych.

Osiągnięcia

1. Wybieranie, łączenie i celowe stosowanie różnych narzędzi informatycznych do rozwiązywania typowych praktycznych i szkolnych problemów ucznia.
2. Korzystanie z różnych, w tym multimedialnych i rozproszonych, źródeł informacji dostępnych za pomocą komputera.
3. Rozwiązywanie umiarkowanie złożonych problemów przez stosowanie poznanych metod algorytmicznych.
4. Dostrzeganie korzyści i zagrożeń związanych z rozwojem zastosowań komputerów.

WYCHOWANIE FIZYCZNE

Cele edukacyjne

1. Zrozumienie powodów i sensu starań o własne ciało, sprawność, zdrowie i urodę.
2. Zrozumienie potrzeby racjonalnej troski o witalną gotowość organizmu warunkującą osiągnięcia życiowe.
3. Doskonalenie sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej.

Zadania szkoły

1. Przekazywanie wiedzy niezbędnej dla podtrzymania aktywności fizycznej i nawyków zdrowego stylu życia.
2. Stymulowanie różnorodnych form aktywności fizycznej uczniów, wspierającej ich rozwój, szczególnie w okresie stabilizacji postawy ciała.
3. Organizowanie zajęć w wybranych dziedzinach rekreacyjno - sportowych i turystycznych.
4. Organizowanie zajęć fakultatywnych z zakresu „sportów całego życia”.

Treści nauczania

1. Ćwiczenia kształtujące i korygujące postawę ciała, oddechowe, kompensacyjne.
2. Ćwiczenia z obciążeniem na zmiennych dystansach, z wykorzystaniem przyborów i przyrządów.
3. Marsze, biegi, wspinanie, dźwiganie, skoki, gimnastyka, gry sportowo-rekreacyjne.
4. Organizowanie i sędziowanie zawodów sportowych, organizowanie imprez rekreacyjnych i turystycznych.

5. Zasady funkcjonowania organizmu, regeneracji sił i czynnego odpoczynku, zapobieganie chorobom i uzależnieniom.

O s i ą g n i ę c i a

1. Diagnozowanie własnej sprawności fizycznej i umiejętności ruchowych.
2. Hartowanie organizmu i dbałość o higienę i zdrowie.
3. Dbłość o prawidłową postawę ciała.
4. Aktywność ruchowa o charakterze rekreacyjno - sportowym w dwóch wybranych formach indywidualnych i dwóch zespołowych.
5. Pełnienie roli organizatora, widza i sędziego w wybranych dyscyplinach rekreacyjnych i sportowych.

JĘZYK MNIEJSZOŚCI NARODOWEJ LUB ETNICZNEJ ORAZ JĘZYK REGIONALNY – JĘZYK KASZUBSKI

Przedmiot jest realizowany w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka mniejszości narodowych lub etnicznych albo społeczności posługującej się językiem regionalnym – językiem kaszubskim, zgodnie z odrębnymi przepisami.

C e l e e d u k a c y j n e

1. Opanowanie języka zapewniające sprawną komunikację językową w różnych sytuacjach prywatnych i publicznych.
2. Uczestniczenie w kulturze, szczególnie w wymiarze symbolicznym, tak by stawała się osobistą własnością młodego człowieka.
3. Wszechstronny rozwój ucznia jako przygotowanie do aktywnej obecności w społeczeństwie.
4. Zdolność ucznia do odnajdywania swojego miejsca w warunkach wielokulturowości.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Rozwijanie w uczniach poczucia własnej wartości, tożsamości narodowej (etnicznej) oraz wiary we własne możliwości językowe.
2. Kształcenie i doskonalenie umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania, odbioru różnorodnych tekstów kultury.
3. Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka następuje poprzez świadome i refleksyjne jego używanie (bez obciążenia wiedzą teoretyczną).

4. Rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i poszanowania innych kultur.
5. Integrowanie różnych płaszczyzn kulturowych, stwarzanie możliwości uczestnictwa w kulturze współczesnej na bazie obcowania z tradycją.
6. Ukazywanie wkładu danej mniejszości w kulturę polską i rozwój Polski.

Treści nauczania

1. Rozwijanie sprawności rozumienia ze słuchu, mówienia oraz czytania i pisania.
2. Utrwalenie i poszerzenie funkcji językowych umożliwiających posługiwanie się językiem w sytuacjach życia codziennego.
3. Opanowanie funkcjonalnych struktur gramatycznych.
4. Wzbogacanie słownictwa dotyczącego życia codziennego w oparciu o materiały językowe.
5. Wielopłaszczyznowe wykorzystanie tekstu literackiego; akcentowanie wartości ideowych, moralnych, estetycznych; wprowadzenie pojęć z zakresu historii i teorii literatury (kompozycja, narracja, podmiot liryczny, symbol, kontrast, środki wyrazu artystycznego).
6. Stosowanie różnych form wypowiedzi pisemnej (opowiadanie, streszczenie, opis, charakterystyka, sprawozdanie).
7. Wprowadzanie uczniów w technikę uczenia się i wyposażenie ich w narzędzia samodzielnej pracy umysłowej.

Osiągnięcia

Najistotniejszym osiągnięciem jest rozbudzenie zamiłowania do języka, historii i kultury ojczystej.

1. Wyrównywanie poziomu i rozwijanie umiejętności wyniesionych ze szkoły podstawowej w zakresie mówienia, słuchania, czytania i pisania:
  - 1) budowanie wypowiedzi mówionych i pisanych zgodnie z intencją i okolicznościami (w związku z sytuacjami życiowymi i lekturą),
  - 2) rozpoznawanie i tworzenie wypowiedzi informujących, opisujących, wartościujących oraz służących wyrażaniu opinii, przekonywaniu i uzasadnianiu poglądów,
  - 3) dokonywanie celowych zabiegów redakcyjnych w zakresie poprawiania i parafrazowania tekstów własnych i cudzych,
  - 4) operowanie strukturami gramatycznymi odpowiednio do sytuacji i kontekstu wypowiedzi.
2. Samokształcenie:
  - 1) poszukiwanie informacji z różnych źródeł i ich porządkowanie,

- 2) umiejętne i rozumne korzystanie ze środków masowego przekazu; klasyfikowanie i selekcjonowanie informacji.
3. Odbiór tekstów kultury:
  - 1) dostrzeganie i omawianie swoistych właściwości poznawanych utworów i tekstów kultury,
  - 2) rozpoznawanie wartości w utworach oraz próby ich oceny na tle wartości uniwersalnych,
  - 3) twórcze wykonywanie utworów w żywym słowie lub innych formach artystycznych.

L e k t u r a

1. Utwory prozatorskie i poetyckie wprowadzające w tradycję i współczesność literacką - stosownie do możliwości i potrzeb.
2. Teksty reprezentatywne dla różnych rodzajów, gatunków i form artystycznego wyrazu, ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich, w tym odmian prozy fabularnej i historycznej.
3. Teksty użytkowe, publicystyczne, popularnonaukowe oraz inne teksty kultury wysokiej i masowej.

ETYKA¹⁾

C e l e e d u k a c y j n e

1. Kształtowanie refleksyjnej postawy wobec człowieka, jego natury, powinności moralnych oraz wobec różnych sytuacji życiowych.
2. Rozpoznawanie podstawowych wartości i dokonywanie właściwej ich hierarchizacji.
3. Poznanie specyficznych norm i wartości leżących u podstaw działalności publicznej w szkole (samorząd uczniowski), społeczności lokalnej i państwie demokratycznym. Rozpoznawanie sytuacji naruszających te normy i wartości (korupcja).
4. Podjęcie odpowiedzialności za siebie i innych oraz za dokonywane wybory moralne.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Uświadamianie ważnych problemów moralnych i sposobów ich rozwiązywania.
2. Ukazywanie znaczenia zasad moralnych dla rozwoju osobistego człowieka, kształtowania się relacji między ludźmi oraz życia społecznego, gospodarczego i politycznego.
3. Ułatwianie nawiązywania więzi z własną rodziną, krajem oraz jego kulturą, umożliwiających rzeczywiste otwieranie się na różnorodność kultur w otaczającym

świecie.

4. Umożliwienie rozwijania umiejętności prezentacji własnego stanowiska w dialogu z innymi i demokratycznego współdecydowania.

Treści nauczania

1. Człowiek jako osoba; natura i godność człowieka.
2. Rola i znaczenie sumienia w ocenie moralnej i dla wewnętrznego rozwoju człowieka.
3. Samowychowanie jako droga rozwoju.
4. Główne problemy współczesnej etyki.
5. Człowiek wobec wartości; człowiek wobec cierpienia i śmierci.
6. Moralność a religia, wiedza i polityka.
7. Wskazania moralne w religii chrześcijańskiej. Normy społeczne wynikające z nauki społecznej Kościoła.
8. Wskazania moralne w innych religiach świata.
9. Normy i wartości demokratyczne leżące u podstaw aktywności społecznej na poziomie małej grupy, szkoły, społeczności lokalnej.
10. Moralne aspekty stosunku człowieka do świata przyrody.
11. Praca i jej wartość dla człowieka, znaczenie etyki zawodowej.

Osiągnięcia

1. Dokonywanie wyboru wartości i tworzenie ich hierarchii.
2. Rozstrzyganie wątpliwości i problemów moralnych zgodnie z przyjętą hierarchią wartości i dobrem wspólnym.
3. Rozpoznawanie zachowań naruszających normy i wartości w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym. Podejmowanie działań zgodnych z tymi normami i wartościami w grupie rówieśniczej i szkole.
4. Stosowanie zasad harmonijnego współistnienia i współdziałania ze środowiskiem społecznym i przyrodniczym.

ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA

Cele edukacyjne

1. Przygotowanie do korzystania z różnych źródeł informacji, w tym w językach obcych.
2. Umiejętność segregowania informacji i krytycznego ich odbioru.
3. Rozbudzanie potrzeb czytelniczych.
4. Przygotowanie do pracy samokształceniowej i wykorzystywania mediów jako narzędzi pracy intelektualnej.
5. Kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej.

Zadania szkoły

1. Rozpoznanie i umiejętne kierowanie zainteresowaniami literackimi uczniów.
2. Tworzenie warunków do zdobywania informacji z różnych źródeł, w tym w językach obcych.
3. Rozwijanie wiedzy o komunikowaniu się ludzi bezpośrednio i przez media.
4. Ukazywanie zależności między formą i językiem mediów a zamierzeniami, postawami i kulturą twórców komunikatów artystycznych, informacyjnych, reklamowych i propagandowych.
5. Uświadomienie roli mass mediów i stosowanych przez nie środków i zabiegów socjotechnicznych.
6. Wprowadzenie uczniów w zasady procesu twórczego w produkcji medialnej.
7. Zapoznanie z fundamentalnymi dziełami medialnymi: fotografii, radia, filmu, telewizji i teatru, polskimi i zagranicznymi.

Treści nauczania

1. Dokumenty gromadzone w bibliotece i ich wartość informacyjna.
2. Opis i spis bibliograficzny; zestawienie tematyczne.
3. Pojęcia komunikacji medialnej: znak, symbol, kod, język, denotacja, konotacja.
4. Drogi, formy i kanały komunikowania się ludzi, funkcje komunikatów – psychologiczne podstawy komunikowania się ludzi.
5. Formy komunikatów medialnych: słownych, pisemnych, obrazowych, dźwiękowych, filmowych i multimedialnych.
6. Kody ikoniczne i symboliczne. Języki poszczególnych mediów. Formy i środki obrazowe. Fikcja w mediach.

7. Słowo, gest i ruch jako forma wypowiedzi w życiu i w teatrze, gry dramatyczne, inscenizacje, teatr szkolny.
8. Media jako środki poznania historii i współczesności. Komunikaty informacyjne i perswazyjne (reklamowe i propagandowe, public relations).
9. Wpływ mediów na kształtowanie norm i wartości związanych z działalnością publiczną. Rola mediów w zwalczaniu zjawiska korupcji.
10. Podstawy projektowania i wykonywania różnych form komunikatów medialnych.

O s i ą g n i ę c i a

1. Korzystanie ze zbiorów i warsztatu informacyjnego biblioteki, także za pomocą automatycznych systemów wyszukiwawczych.
2. Sporządzanie opisów bibliograficznych i bibliografii załącznikowej do własnych opracowań.
3. Sprawne, szybkie czytanie, notowanie i selekcjonowanie wiadomości.
4. Analizowanie komunikatów medialnych, odczytywanie znaków i kodów dosłownych i kontekstowych.
5. Rozpoznawanie użytych środków formalnych i ich służebność względem zamierzeń twórców w różnych formach przekazów medialnych.
6. Wykorzystywanie mediów jako źródeł informacji i opinii w samodzielnym dochodzeniu do wiedzy.
7. Posługiwanie się różnymi formami komunikatów i narzędzi medialnych w procesie komunikowania, zdobywania, dokumentowania i prezentowania wiedzy.
8. Rozróżnianie komunikatów informacyjnych od perswazyjnych, przekazów przedstawiających rzeczywistość od interpretujących i fikcyjnych.
9. Umiejętność krytycznej analizy wartości oferty mediów i dokonywania właściwego wyboru w korzystaniu ze środków masowej komunikacji.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

C e l e e d u k a c y j n e

1. Uświadamianie zagrożeń środowiska przyrodniczego, występujących w miejscu zamieszkania.
2. Budzenie szacunku do przyrody.

Zadania szkoły

1. Tworzenie warunków do poznawania współzależności między różnymi składnikami środowiska oraz rozumienia przyczyn i skutków ingerencji człowieka w świat przyrody.
2. Kształtowanie proekologicznej motywacji uczniów.

Treści nauczania

1. Przyczyny i skutki niepożądanych zmian w atmosferze, biosferze, hydrosferze i litosferze.
2. Różnorodność biologiczna (gatunkowa, genetyczna oraz ekosystemów) - znaczenie jej ochrony.
3. Żywność - oddziaływanie produkcji żywności na środowisko.
4. Zagrożenia dla środowiska wynikające z produkcji i transportu energii; energetyka jądrowa - bezpieczeństwo i składowanie odpadów.

Osiągnięcia

1. Dostrzeganie, opisywanie i wyjaśnianie związków między naturalnymi składnikami środowiska, człowiekiem i jego działalnością.
2. Krytyczna analiza relacji między działalnością człowieka a stanem środowiska.
3. Organizowanie działań służących poprawie stanu środowiska w najbliższym otoczeniu.
4. Podejmowanie działań ekologicznych w najbliższym otoczeniu i we własnym życiu.
5. Umiejętność przestrzegania zasad ładu i porządku w miejscach publicznych.

EDUKACJA EUROPEJSKA

Cele edukacyjne

Określenie miejsca i roli Polski i Polaków w integrującej się Europie.

1. Rozwijanie tożsamości europejskiej budowanej na gruncie miłości do małej i wielkiej ojczyzny.
2. Ukazywanie procesu integracji jako środka prowadzącego do przyśpieszenia transformacji ustrojowej i osiągnięcia warunków do długofalowego rozwoju kraju.

Zadania szkoły

1. Ukazanie zasad funkcjonowania najważniejszych organizacji europejskich.
2. Zapoznanie z celami, podstawami ustrojowymi i instytucjonalnymi Unii Europejskiej.
3. Wskazywanie konkretnych form i możliwości współpracy młodzieżowej oraz uczestnictwa w życiu publicznym zintegrowanej Europy.

Treści nauczania

1. Polska w Europie. Przykłady najważniejszych wzajemnych związków między Polską a innymi państwami europejskimi w przeszłości.
2. Zasady ładu europejskiego opartego na wspólnej, historycznej podstawie cywilizacyjnej: filozofii greckiej, prawie rzymskim i Biblii.
3. Twórcy Wspólnot Europejskich: R. Schuman, A. de Gasperi, K. Adenauer i inni.
4. Cele i założenia Wspólnot Europejskich. Krótka historia traktatów.
5. Wielość koncepcji rozwoju Unii Europejskiej.
6. Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Komisja Europejska, Parlament Europejski, Europejski Trybunał Sprawiedliwości, Trybunał Obrachunkowy.
7. Jednolity Rynek Europejski (swobodny przepływ osób, towarów, kapitału i usług). Waluta europejska.
8. Polityka edukacyjna Unii Europejskiej: między odrębnością programową a formami współdziałania. Programy współpracy i wymiany młodzieży. Uznawalność kwalifikacji i wykształcenia. Mobilność pracowników. Edukacja międzykulturowa.
9. Proces integracji Polski z Unią Europejską. Procedury negocjacyjne. Koszty i korzyści wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej dla polskiego obywatela.
10. Bezpieczeństwo europejskie. NATO, OBWE.
11. Rada Europy.
12. Grupa Wyszehradzka. Inne organizacje regionalne.
13. Prawa człowieka.
14. Duchowy wymiar wspólnoty europejskiej (przesłanie Jana Pawła II).

Osiągnięcia

1. Rozumienie procesów integracyjnych zachodzących w Europie.
2. Postawa otwartości i dialogu wnosząca się ponad uprzedzenia i stereotypy etniczne.
3. Znajomość najważniejszych instytucji europejskich.

4. Wybrane przykłady umiejętności potrzebnych w nawiązaniu współpracy europejskiej na poziomie indywidualnym, grupowym i państwowym. Europejskie wartości i standardy etyczne w działalności publicznej.
5. Przyczynianie się do powstawania świadomości „jestem Polakiem, więc jestem Europejczykiem”.

EDUKACJA FILOZOFICZNA

C e l e e d u k a c y j n e

1. Wdrażanie do logicznego myślenia i uporządkowania namysłu nad światem.
2. Kształtowanie wrażliwości moralnej.
3. Zachęcanie do głębszego poznania samego siebie.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Ukazanie filozofii jako:
  - 1) „umiłowania mądrości”,
  - 2) zachęty do zadawania zasadniczych pytań,
  - 3) drogi wiodącej do krytycznego osiągnięcia prawdy,
  - 4) jednego z fundamentów kultury klasycznej.
2. Sprzyjanie intelektualnemu rozwojowi ucznia.
3. Zwracanie uwagi na specyfikę myślenia filozoficznego,
4. Ukazywanie roli zdziwienia jako początku filozoficznego poznania.
5. Pomaganie w odpowiedzi na podstawowe pytania, szczególnie dotyczące sensu życia ludzkiego.
6. Zaprezentowanie przykładów najważniejszych osiągnięć filozofii starożytnej.
7. Pomoc uczniom w odkrywaniu własnej tożsamości.

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Starożytne wezwanie: „Poznaj samego siebie” a zawsze aktualne pytania: Kim jestem? Skąd przychodzę? Dokąd zmierzam? Jaki jest sens życia ludzkiego?
2. Filozofia jako umiłowanie mądrości.
3. Starożytna Grecja jako miejsce narodzenia filozofii. Chrześcijaństwo a filozofia starożytna.

4. Najwybitniejsi przedstawiciele filozofii starożytnej: Sokrates, Platon, Arystoteles, Epikur, stoicy, św. Augustyn.
5. Klasyczna definicja prawdy. Spory filozoficzne jako wyraz poszukiwania prawdy.
6. Przykłady wykorzystania klasycznej wiedzy filozoficznej do analizy współczesnych problemów, zwłaszcza moralnych. Etyka a życie publiczne.
7. Ogólna prezentacja dyscyplin filozoficznych i ich problematyki.
8. Koncepcja człowieka jako osoby, a więc istoty rozumnej i wolnej, otwartej na takie wartości jak: prawda i dobro.
9. Przykłady ponadczasowych idei filozoficznych jako części duchowego dziedzictwa ludzkości.

O s i ą g n i ę c i a

1. Znajomość najważniejszych pytań i pojęć filozoficznych.
2. Rozumienie człowieka jako bytu osobowego.
3. Lepsze rozumienie siebie i drugiego człowieka.
4. Umiejętność przedstawienia krótkiej charakterystyki dokonań Sokratesa, Platona i Arystotelesa, Epikura, stoików, św. Augustyna.
5. Umiejętność filozoficznego określenia takich pojęć jak: osoba, prawda i dobro.

EDUKACJA PROZDROWOTNA

C e l e e d u k a c y j n e

Kształtowanie zdrowego stylu życia i inspirowanie harmonijnego rozwoju.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Tworzenie warunków do kształtowania zdrowego stylu życia oraz harmonijnego rozwoju.
2. Uświadamianie własnej odpowiedzialności za ochronę swojego zdrowia i bezpieczeństwo.
3. Wskazanie osób, instytucji i organizacji służących pomocą w przypadku zagrożenia uzależnieniami, prostytutką, molestowaniem seksualnym.
4. Uświadamianie współzależności między wymiarami zdrowia (wymiar fizyczny, psychiczny i duchowy).

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Higiena osobista i otoczenia:

- 1) zasady pielęgnacji skóry,
  - 2) hałas, nadmierne nasłonecznienie.
2. Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc:
- 1) zasady bezpieczeństwa w domu, szkole, miejscu publicznym; potrzeby w zakresie bezpieczeństwa dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych,
  - 2) ryzyko związane z różnymi rodzajami aktywności i sytuacjami życiowymi, jego ocena i odpowiedzialność za jego podejmowanie,
  - 3) pierwsza pomoc w najczęstszych przypadkach zagrożenia życia; wzywanie pomocy w nagłych wypadkach; zachowanie w sytuacjach katastrof.
3. Żywność i żywienie:
- 1) skład żywności, układanie jadłospisów, ich różnice ze względu na kulturę, wiek, stan zdrowia, rodzaj pracy,
  - 2) higiena produkcji i przechowywania, przenoszenie i przechowywanie żywności, prawa konsumenta, reklama żywności.
4. Aktywność ruchowa i umysłowa:
- 1) aktywność fizyczna w różnych okresach życia i stanach zdrowia,
  - 2) wypoczynek bierny i czynny,
  - 3) higiena pracy umysłowej i snu,
  - 4) osoby niepełnosprawne i ich potrzeby.
5. Zachowania sprzyjające i zagrażające zdrowiu - podejmowanie odpowiedzialnych wyborów.
6. Korzystanie z pomocy medycznej.
7. Poczucie własnej wartości, dawanie i przyjmowanie wsparcia, asertywność.
8. Przyczyny i skutki używania między innymi środków psychoaktywnych; formy pomocy dla osób eksperymentujących i uzależnionych; sposoby radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

O s i ą g n i ę c i a

1. Rozpoznawanie czynników chroniących i czynników ryzyka wpływających na zdrowie i rozwój.
2. Podejmowanie działań na rzecz ochrony zdrowia.

EDUKACJA REGIONALNA - DZIEDZICTWO KULTUROWE W REGIONIE

Cele edukacyjne

1. Rozwijanie wiedzy o kulturze własnego regionu i jej związkach z kulturą narodową.
2. Nawiązanie kontaktu ze środowiskiem lokalnym i regionalnym w celu wytworzenia bliskich więzi i zrozumienia różnorodnych przynależności człowieka.
3. Ugruntowanie poczucia tożsamości narodowej przez rozwój tożsamości regionalnej.
4. Rozwijanie wiedzy o historii regionu w powiązaniu z tradycjami własnej rodziny.

Zadania szkoły

1. Wprowadzanie w świat tradycji regionu i należących do niej wartości.
2. Wskazywanie przykładów umożliwiających integrację z kulturą regionu.
3. Wspieranie kontaktów z osobami i instytucjami zajmującymi się ochroną i pomnażaniem dziedzictwa kulturowego w regionie.

Treści nauczania

1. Położenie i zróżnicowanie przestrzenne elementów środowiska geograficznego regionu.
2. Rola regionu i jego związki z innymi regionami Polski.
3. Charakterystyka i pochodzenie społeczności regionalnej.
4. Elementy historii regionu i jego najwybitniejsi przedstawiciele.
5. Język regionalny, gwary i nazewnictwo regionalne, miejscowe nazwy, imiona i nazwiska.
6. Elementy dziejów kultury regionalnej, regionalne tradycje, obyczaje i zwyczaje, muzyka.
7. Główne zabytki przyrody i architektury w regionie.
8. Historia i tradycja własnej rodziny na tle historii i tradycji regionu.

Osiągnięcia

1. Odnajdywanie wartości, jaką stwarza wspólnota lokalna i jej kultura w życiu człowieka.
2. Prezentowanie własnego regionu i jego walorów oraz cech wyróżniających.
3. Działanie na rzecz ochrony regionalnego dziedzictwa kulturowego.
4. Udział w lokalnych inicjatywach kulturalnych.
5. Wybrane umiejętności regionalne (tańce, śpiewy).

KULTURA POLSKA NA TLE TRADYCJI ŚRÓDZIEMNOMORSKIEJ

Cele edukacyjne

1. Rozumienie ciągłości rozwoju kultury i trwałości ludzkich osiągnięć.
2. Wiązanie aktualnych wydarzeń społecznych, politycznych i kulturalnych z przeszłością.
3. Dostrzeganie w kulturze antycznej korzeni tożsamości kulturowej Polski i Europy.

Zadania szkoły

Uświadomienie uczniom związków współczesnej kultury (przede wszystkim polskiej) z kulturą grecką, rzymską i chrześcijańską.

1. Przygotowanie uczniów do samodzielnego poszukiwania źródeł i przyczyn konkretnych zjawisk naszej cywilizacji i kultury.
2. Ułatwienie rozumienia aktualnych wydarzeń społecznych, politycznych i kulturalnych przy wykorzystaniu szeroko rozumianej wiedzy o świecie starożytnym.
3. Ułatwienie rozumienia i stosowania popularnych zwrotów, sentencji, powiedzeń i wyrażenia łacińskich, z czasów starożytnych i późniejszych, obecnych w kulturze i języku polskim.
4. Ułatwienie posługiwania się terminologią współczesną opartą na językach klasycznych i nowożytnych.

Treści nauczania

1. Chronologia starożytności.
2. Elementy historii i geografii świata starożytnego.
3. Wybrane zagadnienia z życia codziennego Greków i Rzymian.
4. Znaczenie mitologii, misterii, obrzędów, świąt i uroczystości.
5. Rola igrzysk olimpijskich i widowisk teatralnych.
6. Podstawowe wiadomości o dziejach języka, alfabetu, pisma.
7. Przykłady literatury i sztuki starożytnej Grecji i Rzymu.
8. Powstawanie kultury chrześcijańskiej i jej związki z kulturą Grecji i Rzymu.
9. Obecność wartości świata starożytnego w średniowieczu i nowożytnej Europie.
10. Rola filozofii greckiej, prawa rzymskiego i Biblii w kulturze polskiej.

Osiągnięcia

1. Dostrzeganie związków między kulturą współczesną a starożytną kulturą Grecji i Rzymu oraz chrześcijaństwem pierwszych wieków.
2. Posługiwanie się słownikami w celu zrozumienia i interpretacji popularnych zwrotów, sentencji, pojęć i terminów pochodzących z języków klasycznych.
3. Wykorzystywanie wiedzy o kulturze śródziemnomorskiej w kolejnych etapach edukacji oraz w życiu społecznym i zawodowym.
4. Poszukiwanie, gromadzenie i wykorzystywanie informacji pozwalających na interpretację współczesnych wydarzeń w świetle początków kultury śródziemnomorskiej.

EDUKACJA OBRONNA

C e l e e d u k a c y j n e

Przygotowanie do prawidłowego działania i współdziałania w przypadku wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa życia, zdrowia, mienia oraz środowiska.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Uświadomienie znaczenia ochrony cywilnej (ludzi, środowiska i dóbr materialnych) i wykształcenia właściwego zachowania w sytuacji zagrożenia.
2. Przekazywanie uczniom wiedzy o zasadach zachowania się w stanach zagrożenia bezpieczeństwa życia i zdrowia.
3. Kształcenie umiejętności postępowania w nagłych wypadkach.
4. Uświadomienie zasad związanych z respektowaniem prawa, w szczególności przepisów dotyczących praw człowieka, jego bezpieczeństwa, życia i zdrowia.

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Główne zadania i organizacja sił i środków ochrony cywilnej.
2. Ostrzeganie i alarmowanie ludności o zagrożeniach.
3. Ochrona przed skutkami powodzi, pożaru i innych zagrożeń.
4. Powszechny obowiązek obrony.
5. Katastrofy komunikacyjne, techniczne i budowlane - zasady zachowania się.
6. Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki.
7. Czynniki szkodliwe substancji toksycznych (wybranych według katalogu ONZ) i ich sposoby znakowania

8. Zasady pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.
9. Wybrane zagadnienia prawne dotyczące zachowania w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa życia i zdrowia (w szczególności obrona konieczna).
10. Źródła prawa zawierające przepisy odpowiedzialności prawnej za dokonanie czynów prawnie zabronionych.
11. Organy odpowiedzialne za porządek i bezpieczeństwo wewnętrzne państwa.

O s i ą g n i ę c i a

1. Ocenianie wydarzeń zagrażających życiu i ujmowanie ich w związku przyczynowo-skutkowe.
2. Opisywanie i ocenianie sytuacji wymagających od ludzi wspólnego działania oraz podporządkowania się pewnym rygorom (zarządzeniom).
3. Przyjmowanie odpowiedzialności za bezpieczeństwo, zdrowie (życie) własne i innych.
4. Udzielanie pierwszej pomocy poszkodowanym.